

Jagelno

Ja iego slugą

Moy laskawy pane [illegible]

przyjmijcye to odemnye

a b c d e f g h i k l m
n o p q r s t v w y z 3

o inuenculavit ... [illegible]
In ecclis benedicite deo dno defon
tibus isrl. Ibi beniamin ado
lescentulus in mentis excessu. Principes
iuda duces eorum. principes za
bulon principes neptalim. Manda
deus uirtuti tue confirma h[oc]
... [illegible]

... [illegible]
ge. Preparans montes in
te tua accinctus potentia q[ui]
profundu maris sonu fluctuu
Turbabuntur gentes et time
habitant termi...
... exitus ma...

Attif
toris &
facillim
C.Ly
Si men
Atq
Perlege
Edidi
Et pote
Artif
Eia igi
Et me
Græcia
Necn

udabuntur servuntos clamabunt
enim ymnum dicentes psalmus
Iubilate deo omnis terra psalmum
dicite nomini eius date gloriam laudi
dicite deo quam terribilia sunt
in multitudine virtutis
inimici tui. O m

bit in fine. Currus dei decem mili
bus multiplex dominus in eis in sinay
in sancto. Ascendisti in altum cepisti cap
tivitatem accepisti dona in hominibus
etenim non credentes inhabitare dominum deum.
Benedictus dominus die cottidie prospe
rum iter faciet nobis deus salutari

millia letantium

Scribendi Orandiqȝ Modus per Anthoniū Mancinellū cū ꝓprietatibus vocū.

¶ Georgius Meynigensis.

Rhetoricen rutilo potiorem qui facit auro
Sepius Anthoni fertile voluat opus
Maxima de exiguo scribendi flumina fonte
Orandiqȝ arcto fundit ab ore decus

Operis tituli.

Orationis initium. Titulo .i.
Epistola quid: et vnde dicitur. tit. .ij.
Epistolare offitium quid. tit. .iij.
Epistolarum genera. tit. .iiij.
Epistole modus et qualitas. tit. .v.
Littera et littere. tit. vi.
Bina littera: Due epistole. tit. .vij.
Calende. None. Idus. tit. .viij.
Quot dies. Nonas. Idus mensis habet. tit .ix.
De quinqȝ partibus artifitiose eloquentie. tit. .x.
De phrasi id est Elocutione. tit. .xi.
De laude et Vituperatione. tit. .xij.
De Memoria. tit. .xiij.
De pronunctiatione. ti. .xiiij
Discendum esse. tit. .xv.
Studendi modus. tit. .xvi.
Lectio qualis. tit. .xvij.
Discipulorum offitium. tit. .xviij.
Preceptoris offitium. tit. .xix.
Preceptoris contubernium. tit. .xx.
Vocum ꝓprietas Ex Donato: Aulo Gellio. Asconio pediano. Macrobio. Rhetoricis Ciceronis. Tusculanis questionibus Vegetio de re militari. Capro. Pompeio festo. Nonio Marcello. Tullio de diuinatõe. Lactantio firmiano. Tit. xxi.

Georgius Meyni-
gensis Joanni Kleuber artium magistro: et
comitis hennebergēsis scribe. Salutem. P.

ROganti tibi charissime Joānes de vniuer-
sitatis nostre statu, reddidi spē optimā ex sin
gulis mihi pspectis polliceri: talia em̄ extra-
bāt initia vt lz diuinare non licuerit fiduciā
tn̄ īfractā frons ipsa suggessit. publico quidē
malo auare pestis vrbes et vicos passim depopulantis ⁊
exhaurientis sancta hec parens nostra subduci nequiue-
rat sine om̄i iactura. Quid em̄ ferream fatorū legem: aut
celitum imperia non sensit? quid declinare vnq̄ potuit?
Floruit lectissima altrix nostra omnigeno scientiarū flore:
partus suos inter oscula materna ⁊ dulcissimos fouit am
plexus: clarissimis honorū titulis ornauit: ex imis fortūe
gradibus in editissima dignitatū fastigia transtulit: sordi
do loco ortos stēmate candidissimo illustrauit: plurimū
decoris ingenua gēte cretis addidit: maiestate regalis vir
ge cōplures seruituti obnoxios libertate donauit. Nihil
horū perdidit. infracta semper constitit auctoritas. Verū
infitiari nequeo magistrorū et scolasticorū fuga salutis
studio viriū aliquid surreptū: et quiddam nitoris immi
nutū: sed modo omniū reditu restitutū decus voluptati
est. Nunq̄ corruit: aut in imū subsedit: sed natorū freq̄n-
tia caruit. Non exaruit: sed floris instar viroris vim in
penetralibus coercuit. Nō pestis face excocta est sed fon
tis instar cui tantūdem humoris scaturigo per estum nō
effundit quantū iugi profluxui satis sit: suos in fecūdissi-
mo sinu cōtinuit latices: quos indies oīa late irrigando
pfundit: pendentibus ad vbera natis. sui nectaris centū
fluis canalibus infundit. Quid non recollegit em̄ scien-

riarū lumīa Aristoteles Platones zenones ⁊ socrates:
Galienos et Auicennas: Immo hos Ambrosios Gre
gorios Augustinos et Thomas: sacrū profecto chorū
et religione sancta et doctrina illustrē. Uideres omniū
artiū ⁊ disciplinarū munera. Dyalecticā disserere: Rheto
ricam orare: Phisicā speculari: Musicā et mathemati
cam suis numeris et mensuris intendere: Poeticā sacꝝ
magni Apollinis comitatum ebicipiti parnaso et pega
seis fluentis in humana consortia deducere. Inter has
aūt veluti reginā Theologiā incedere mediam dirigen
tem illas atq; formātem: legesq; suas catholicis patrum
decretis santientem. Floruit inquā maiorum seculo. flo
rebit letius infallabilibus argumentis minorū euo. Ho
nis eñ vicibus studia feruent: repetitōes publice magna
nostri honoris pars institute sunt magistroꝝ facultatis
artiū prudentissimis consilijs: quorū sana frustrari consi
lia tam difficile duco: q̃ ioui fulmina: herculi clauā: aut
homero versum extorqueri. Quid eñ tāta peritissimorū
viroꝝ turba nostre reipu. cōmoda non calleat? callet cer
te: et sic vniuersa statuit vt scholarib⁹ cōmoditati futura
nemo nō videat: de me ceterisq; publico labore questū pe
tentib⁹ taceo. tenuiora fore emolimenta pspiceo. Celites
clementissimi meā fallant opinionē velim: p nobis forte
cōsultissima hec institutio erit. Singula iamiā suo teno
re pergūt approbata et sancita illustrissimi ⁊ clementissimi
principis nostri Georgij voluntate et gratiosa autorita
te. Que sint repetitōes queris? Gramatica dialectica phi
sica sortem obtinuere suam: nō minor tñ reliquis artib⁹
sacris dignitas est: suus illis honos stat. Ex his cū ma
gistroꝝ votis vna mihi cōtigerit rhetorica publice p fe
stos dies legenda nouicioꝝ profectus ⁊ temporis angu
stie rationū habere oportebat. Ob id mei plutei opes p
errans: quid huius artificij ingestum haberet exploraui

Occupato enim mihi mox ſubeũdi oneris temp⁹ imminebat:et explicande induſtrie vim in ꝓpriã editionẽ vetabat. Alienis igit̃ opib⁹ vti coactus ſum. Incidit aũt manibus Antonij Mancinelli viri ſane docti et diſcerti libellus de modo ſcribendi et orãdi:quẽ ⁊ tempori accommodatũ et auditorib⁹ frugi fore ducẽs:impreſſoris officine trãſcribẽdũ tradidi:quo plurib⁹ vſui eſſet. Tibi quoqꝫ amico mihi neceſſario et lr̃aꝝ humanitatis ſtudioſo muneri dicandum deſtinaui. Semper enim dicendi copiaꝫ iuſto proſecutus es ſtudio:et eo nunc ſtatu es quo multũ hac re ornamenti conſequi poteris At ſi minus dignitatis aut commoditatis polliceri videtur liber contractus q̃ꝫ induſtria tua ali grauioribus aſſueta exigit. tuoꝝ ſaltẽ libroꝝ comitem eſſe ſedulum et ornamentũ patiare:⁊ grato illum animo excipe Me autem vt ſoles diligas velim Uale ex lyptzk. M.CCCC.xcvi.ſexto kal͂.decẽbris.

Anthonij Mancinelli Veliterni Scribendi Orandiqꝫ modus: ad Valeriū Criſpinum iuriſconſultū eximium. Ciuemqꝫ Veliternum q̄ optimum et generoſum.

Ampꝛidem Valeri mi diſertiſſime Scribendi oꝛādiqꝫ modū: pꝛo tuis in me offitijs: ſummaqꝫ in meos omnis beniuolentia tibi dicare ſtatueram. Alijs tñ grauioꝛibus occupato hactenus nulla fuit vnq̄ꝫ occaſio. Nunc vero explicitus aliquantulum. quecunqꝫ de ratione dicendi collegerā ad te mitto patrie lumen. Es enim ad excogitandum pꝛudentiſſimus: ad faciendū ſolertiſſimus: natura admirabilis induſtria ſingularis: verbiſqꝫ expeditus. Unde in maximis cauſis verſatus patronus optimus diligenſqꝫ in illis cognoſcendis et componēdis es habitus. Sepiuſqꝫ a Senatu populoqꝫ Veliterno oꝛatoꝛ ad pꝛincipes: maximūqꝫ pontificem electus: cauſam oēm ex animi ſententia obtinebas. Quocirca et honoꝛes ⁊ pecuniam ⁊ gratiam apud oīes es conſecutus. Conſequētur eadem (vt facile datur intelligi) Laurentius: Lactantius. Quintilianus. Hippolitus filij tui. Sūt enim magna indole pueri: ſummoqꝫ ingenio pacuti: Veliterniſqꝫ omnibꝰ q̄ gratiſſimi. Ad eoꝛum igitur commoda Scribendi oꝛandiqꝫ modū tibi conſultiſſime Valeri anime dimidiū mee dedico. Vale et Salue cum tota pꝛole. Datū Venetijs decimonono kal. Junias. M. CCCC. xciij.

¶ Orationis initium. Tit. i.

ARis sonus ab initio olim cõfusus erat: q̃ tandem paulatim vocez discernẽs: res om̄is suo nomine appellauit. Mercuriũ aiunt apd egyptios p̄mũ verba in ordinẽ redegisse: multisq; rebus imposuisse noia fuisse quoq; litteraꝝ inuẽtorem: instituisseq; quo honore: quibusue sacris colerent dij: de quibus omnibus Diodorus volumie primo. Athenis aũt primũ se orator extulit primumq; etiam monumentis et litteris oratio est cepta mãdari: qd Cicero de claris oratoribus meminit. Atq; Fabius Quintilian⁹ li. tertio edocet. Antiphon orationez primus omniũ scripsit. At Laertio teste. Socrates cũ Aeschine discipulo primus oratorie campos aperuit Romanorũ autem primus artis rhetorices condidit aliqua. M. Cato censorius. M. Antonius inchoauit. precipuũ vero lumen: sicut eloquẽtie: ita p̄ceptis quoq; eius dedit vnicum apud nos specimen orandi docendiq; oratorias artes. M. Tullius de quo Fabius li. tertio lati⁹ scribit. Atq; vt Suetonius asserit: rhetorice artis facultas apd romanos adeo floruit vt no nnull ex infima fortuna in ordinem senatoꝝ: atq; ad sũmos honores processerint. Grãmaticus p̄terea Rhetoricen docens Rhetorꝫ offitio fungit non suo: vt inq̃t Fabius li. secdo: vbi eciam monet grãmaticen et rhetoricen vna esse tradendas.

¶ Epistola quid: et vnde dicitur. Tit. ij.

EPistola est quasi certa quedã nuntia nostrarum rerum: interdum alienarũ: ⁊ fida interpres mẽtis nostre. Cui que volumus ptim nostro noie: partim aliorum absentibus significare cõmittimus Descendit autem epistola a medio paracimeno: id est p̄terito perfecto huius verbi epistello: quod est significo: mitto: mando: iubeo: naz amitit vnum l in futuro: et dicitur epistelo deinde e in penultima futuri mutatur in o in penultima

paracimeni et dicitur epistola: vnde nos ep̄lam dicimus quam illi epistolin vocant.

¶ Epistolare offitium quid. Tit. iij.

Pistolare offitiū ē de re familiari: aut de quottidiana conuersatione aliquid scribere: et quodammodo absentes inter se presentes fieri: dum mutuo quid aut velint aut quid gestum sit nuntiant. Licet interdū confabulatōis tale conuiuiū doctrine quoq̧ sale condiatur. Ita quidem Jeronimus in ep̄la ad Marcellam scribit.

¶ Ep̄larū genera. Tit. iiij.

Pistolarū gn̄a tria sunt potissima: vt Cicero ad curionē inq̄t. Sed vnū illud certissimū: cui⁹ causa res ip̄a inuēta est: vt certiores facerem⁹ absentes: si q̄d esset: qđ eos scire aut nostra aut ipoꝝ interesset. Alteꝝ familiare et iocosum. Tertiū seueꝝ et graue.

¶ Ep̄le modus et qualitas. Tit. v.

Texuntur ep̄le quottidianis verbis: vnde et quedam etiam negligentia est diligens. vt Cicero meminit in libro de perfecto oratore: nam vt mulieres esse dicuntur nonnulle inornate: quasi idipsum deceat: sic humilis et subtilis oratio: etiam incompta delectat. Sermo purus erit et latinus: dilucide planeq̧ dicetur. In dicendo enim vitium: vl' maximum est ab vulgari genere orationis: atq̧ a cōsuetudine cōis sensus abhorrere. Unde et Aulus Gellius li. xiiij. c. viij. diui Augusti ep̄las elegantia orationis neq̧ morosa neq̧ anxia: sed facili hercle ꝛ simplici laudat. Plini⁹ quoq̧ iunior ad Thuscuꝫ ait. Et pressus sermo: purusq̧ ex ep̄lis petitur. Seneca item ad lucillum epistola. lx. inquit. Minus tibi accuratas a me epistolas mitti: quereris. Quis enim accurate loquitur: nisi qui vult putide loqui ? Qualis sermo meus esset: si vna sederemus: aut ambularemus:

illaboratus et facilis: tales volo esse epistolas meas: que nihil habeant accersitũ nec fictũ: sed si fieri posset: q̄d sentiã ostendere q̄ȝ loqui mallem. Nõ mehercule ieiuna esse et arida volo: que de rebus tam magnis dicenť: neq̄ȝ em̄ philosophia ingenio renuntiat. Multũ tñ ope impendi verbis non oportet. Epistola etiam. xlv. inquit. Sed ne epistole modum excedam: que nõ debet sinistram manũ legentis implere, in aliũ diem hanc litem cuȝ dyalecticis differam. ¶ Noscendum tñ epistolã sinistrã legentis implere: quum longior fuerit: tunc em̄ et dextra ⁊ sinistra teneri necesse est. ¶ Epistole aũt initiũ hmõi fere solet esse M. Tullius Terentie salutem. Terentia Marco Tullio salutem. Semper em̄ scribentis nomen preponitur: etiã inferioris. Unde ⁊ Anachparsis scythe philosophi ad Ammonem regem epistola ita incipit. Anachparsis ammoni salutem. De quo latius Cice. li. iiij. tuscu. Itẽ Rex Alexander Iouis ammonis filius olympiadi mr̄i salutẽ dicit. De quo Gellius li. xij. c. iiij. In calce vero epistole ponetur Uale. Cura vt valeas. Bene vale et me dilige. fac valeas: meq̄ȝ ames Tu fac qd̄ facis: vt me ames: teq̄ȝ amari a me scias Uale. Da operã vt valeas: meq̄ȝ ames amore illo tuo singulari. Ualebis igiť: meq̄ȝ vt a puero fecisti amabis. Cura te diligenter: Uale. Cura mi Iuli vt valeas: hoc mihi gratius facere nihil potes. Uiue ⁊ vale Uale etiã atq̄ȝ etiam. Ponetur inde data: vel Datũ: inde dies et numerus annorũ christiane salutis: et in locus ip se vnde epistola mittitur. ¶ Epistole deniq̄ȝ formula erit eiusmodi: Antonius Mancinellus Ualerio Crispino salutem. Spectata fides et amor in me tuus egerunt: vt tibi q̄ȝ alteri potius scriberem: cõmendaremq̄ȝ res meas omnis et liberos. Itaq̄ȝ me absente (absum siquideȝ iter dierũ nouem) oro ac obsecro illorũ curam suscipias qualem forte pro tuis me rebus ac liberis subire velles. Cu-

ra rem diligẽter: nihil enī gratius mihi vnq̄ effities. Vale ac salue: Meq; vt soles ama. Datū Venetijs decimo kalēdas iunias. Anno christiane salutis. M. CCCC. xciij. Ubi vero litteras obsignaueris: illius nomē ad quē littere ipe perferende sunt: huiuscemodi verbis extra vocabitur. Ualerio Crispino iure consulto eximio: ciuiq; veliterno q̄ optimo: suo ac fratri. Poteris et te intus in calce subscribere si volueris hoc pacto. Idē tibi deditus deuotusq; cliens. Caue seruitor dicas: vt vulgo assolet. Cliens enim latinum est et in hoc proprium.

¶ Littera et littere. tit. vi.

Ittera in singulari numero significat elementū ipm: vt A B. Vel manū scribentis: vt ad Atticum Cicero: Nam Alexidis manum amabam: q tā prope accedebat ad similitudinē tue littere. In plurali vero epistolam: preterq̄ apud poetas: qui pro epistola versus gratia in singulari semper vtuntur: vt Ouidius Quam legis abrapta briseide littera venit. Nam qd Cicero ad Celium scribit ad se nullam litteram Bibulū misisse. ita ait: quasi nullū verbum misisse: qd vt vehementer extenuaret: non dixit verbum aut syllabam. sed litteram. Frequentissimū igitur est littere pro ep̄la.

¶ Bine littere. Due ep̄le. tit. vij.

Icendum est vnam ep̄lam duas: tres: quatuor: quinq; ep̄las. Unas vero litteras: binas: ternas quaternas: quinas: senas: septenas. &c. Nūq̄ aliter: vel rarissime: quale esset: Unas: binas: ternas epistolas: duas tres quatuor litteras. Si tamen dicas accepi abs te binas litteras: non subiungas quarū alteri respōdi per proximū tabellarium: alteri nunc respōdeo: sed alteris. De epistola vero apertū est: vt accepi duas epistolas: quarū alteri iam respondi. alteri nunc respondebo.

¶ Calende. None. Idus. tit. viij.

Calende dicũtur a calo: id est voco teste Macrobio li. i. sat. qui solebat Rome minor põtifex noua cõspecta luna plebem vocare: vt audiret quot dies a calendis ad nonas superessent: et hoc ideo: quoniaꝫ nonaꝝ die oportebat populares qui in agris essent confluere in vrbem: accepturos causas feriarum a rege sacrorum sciturosq3 quid esset eo mense faciendũ. vnde quidam hinc nonas estimant dictas: quasi noue initium obseruationis. Uel ꝙ ab eo die semper ad idus nouem dies putantur. Uel none dicuntur a non. Nullus enim deus habuit festum in nonis. Unde Ouidius li. i. fastorum ait. Nonarum tutela deo caret. Erant preterea Calende omnes Junoni dicate: quia initiũ mensium maiores nostri ab exortu lune seruabant. Jure itaq3 Calendas iunoni addixerunt lunam ac iunonem eandem putantes Uel qꝛ luna per aerem meat. Juno aũt aeris arbitra est: merito initia mensium. i. calẽdas huic dee consecrauerũt. Putant aliqui idus ꝙ eo die plena luna videatur: a videndo vidus appellatos: mox litteram u detractam: vt Macrobius ait: qui etiam scribit ita: Idus vocamus diem: qui diuidit mensem. Iduare enim hetrusca lingua diuidere est vnde vidua quasi valde idua: id est valde diuisa. aut vidua id est a viro diuisa. Erant autem idus omnes ioui tribute et omnibus idibus ioui immolabatur a flamine.

¶ Quot dies: Nonas: Idus: mensis habet. tit. ix.

Junius. Aprilis. September siue Nouember
Triginta luces: reliquis tamen vna supersit
Octo et viginti februarius accipit ortus.
Si bissextus erit tunc vnus iungitur illis.
Prima dies mensum romanis esto calende.
Sex nonas maiusue october iulius et mars.
Quatuor ast alij: tenet idus quilibet octo.

Idibus expletis quot luces quere supersint.
Inde diem mensis primum superadde sequentis;

¶ Habito quot dies mensis habet denominatos a nonis et idibus sicut in exēplo patebit. Subtractis nonis et idibus residui dies erunt calende. Notandū tñ numerū in ablatiuo. Nonas aūt ꝛ idus in accusatiuo poni debere. sed inter numerandū prepostero vtemur ordine. sitqꝫ exemplo Julius cōtinens diem vnum et triginta. Nonas vero sex. Dic igitur.

¶ Calende

Calendis iulijs: vel intra calendas iulias die primo iulij

¶ None.

Sexto nonas iulias die ij. iulij.
Quinto nonas iulias die iij.
Quarto nonas iulias die iiij.
Tertio nonas iulias die. v.
Pridie nonas iulias die. vi. Nonis iulij die. vij.

¶ Jam finitis nonis reliquos octo dies similiter iduum cognominatione notabimus.

¶ Idus.

Octauo idus iulias die octauo iulij.
Septimo idus iulias die nono.
Sexto idus iulias die decimo.
Quinto idus iulias die vndecimo.
Quarto idus iulias die duodecimo.
Tercio idus iulias die tredecimo.
Pridie idus iulias die decimoquarto
Idibus iulijs die decimoquinto.

¶ Nunc reliquos iulij mensis quotquot superfuerint dies calēdarū appellatione significabis: que quidē sunt futuri mensis: neqꝫ ordinis: neqꝫ numerationis ratōne mutata. Supersunt deniqꝫ dies. xvi. addēdoqꝫ primū mensis sequentis diem erunt. xvij. Itaqꝫ dices.

¶ Kalende.

Decimoseptimo calendas augusti die.xvi.iulij.
Decimosexto kalendas augusti die.xvij iulij.
Decimoquinto kalendas augusti die.xviij.iulij.
Decimoquarto kalendas augusti die.xix.iulij:
Decimotertio kalendas augusti die.xx.iulij.
Decimoscdo vl' duodecimo kalēdas augusti die.xxi.iul.
Decimoprio:vel vndecimo kalēdas augusti die.xxij.iulij
Decimo kalendas augusti die.xxiij.iulij.
Nono kalendas augusti die xxiiij.iulij.
Octauo kalendas augusti die.xxv.iulij.
Septimo kalendas augusti die.xxvi.iulij.
Sexto kalendas augusti die.xxvij.iulij.
Quinto kalendas augusti die.xxviij.iulij.
Quarto kalendas augusti die.xxix.iulij.
Tertio kalendas augusti die.xxx.iulij.
Pridie kalendas augusti die xxxi.iulij.

¶ De quinqꝫ partibus artifitiose eloquētie. Tit.x.

Quinqꝫ partibus artifitiosa eloquētia cōstat. Inuentione. Dispositione. Elocutione. Memoria. Pronūctiatiōe. Est em̄ opus inuenire q̄d dicas Inuenta disponere. deinde ornare verbis.post memorie mandare. Tum ad extremū agere et pnuntiare cum dignitate et venustate. Inuentio itaqꝫ est excogitatio rerū veraꝝ:aut verisimiliū:que causam pbabilē reddant. Dispositio est ordo et distributio reꝝ:que demonstrat quid q̄bus locis sit collocādū. Elocutio est idoneorū verboꝝ et sententiarū ad inuentōem accōmodatio Memoria est firma animi reruꝫ:ac verboꝝ et dispositionis preceptio. Pronūctiatio est vocis:vultus:gestus:moderatio cū venustate ¶ Inuentio in sex partes orōis consumit. In exordiū. Narratione. Diuisionem. Confirmatōem. Confutationem. Cōclusionem. ¶ Exordiuꝫ est principiū ora

tionis per quod animus auditoris vel iudicis ꝯstituitur vel apparatur ad audiendū. ¶ Narratio est rerum gesta rū aut proinde vt gestarū expositio. ¶ Diuisio est ꝑ quaʒ aperimus q̄d conueniat: quid in cōtrouersia sit et ꝑ quā exponimus quibus de rebus simus acturi. ¶ Confirmatio est nostrorū argumentorū expositio cuʒ asseueratiōe ¶ Confutatio est contrariorū locorū dissolutio ¶ Conclusio est artificiosus terminus orationis.

¶ De Phrasi id est Elocutione. Tit. xi.

Uintiliano teste li. viij. Quam greci Phrasin: latine dicimus elocutionē. Sed eam spectam⁹ verbis aut singulis: aut cōiunctis. In singulis intuendū est: vt sint latina ꝑspicua ornata: et ad id q̄ð efficere volumus accōmodata. In cōiunctis: vt emēdata vt collocata vt figurata. Elocutōis aūt pars difficillima: Unde et. M. antonius apud Ciceronem de oratore ait a se disertos visos esse multos: Eloquētem ꝟo neminem Disertos satis putat dicere q̄ oportcat: ornare aūt dicere ꝓpriū esse Eloquētissimi. Elocutio deniq̄ꝫ Cicerone autore li. iiij. Ad herenniū cōmoda ⁊ perfecta que maxime ad modum orationis accōmodata est: tres res in se debet habere: elegātiam: cōpositionem: dignitatem. Elegātia est que facit vt vnūquodq̄ꝫ verbum pure et aperte dici videatur Hec diuidit in latinitatē et explanatōeʒ. Latinitas est q̄ sermonem conseruat purum ab omni vitio remotuʒ. Uitia in sermone: quo minus is latinus sit: duo possunt eē. Soloecism⁹ et Barbarismus. Explanatio est: que reddit et apertam et dilucidam orōnem. Ea comparatur duabus rebus. Usitatis verbis et ꝓprijs. Usitata sūt ea que versant in sermone ⁊ ꝯsuetudine quotidiana. propria que eius rei verba sūt: aut esse possunt: de qua loquūtur. Cōpositio est verboꝝ constructio equabiliter perpolita. Dignitas est: que reddit ornatā orōem: varietate distinguēs

¶ Soloecismus.

¶ Soloecismus est incõueniens romano sermoni iun-
ctura verborum: contra regulã artis grammatice posita: vt
Diomedes scribit. fit aũt modis generalibus quatuorde
cim: Immutatione generum: vt dicendo purpurea narcis-
sus: pro purpureus narcissus. Immatatione casuũ dicẽ-
do Urbem quam statuo vestra est: p vrbs. Immutatiõe
numerorum: vt pars in frustra secant p secat. Immutatione p
sonarum: vt Danai qui parant atridis: quam primũ ar-
ma sumite: p qui paretis. Immutatõe temporum. Ut nec
veni nisi fata locũ: sedẽq; dedissent. pro nec venissem Per
qualitates vel significatões verborum: vt Expoliant eos.
et corpora vnda relinquũt. Per modos verborum. At ru-
tulo regi ducibusq; ea mira videri; p videbant. Per ad-
uerbia localia: vt intus eo. intro sum p intus sum: eo intro
Per prepositiones quũ alia pro alia ponit: vt sub lucem
ibant; p ante lucem. Per gradus: vt bonus aut melior om
nium pro optimus: vel econuerso. Per coniunctiones: vt
subiectisq; vrere flammis: p ve. Per geminationem ab-
nuendi: vt nihil nunquam peccaui. Cum dici debeat Nunquam
vel nihil vnquam peccaui. Per accentus vt siquis pnũtiaret
sine accentu in fine pone. falso. Una que quidem differen
tie causa in vltimo accentum habent. Ut priscianus ad-
monuit. Per ordinis immutationem. Ut: Autem fieri
non debet: pro fieri autem non debet Sunt et qui pu-
tent ait Diomedes. Soloecismum esse. si demõstrantes
virum: hanc dicamus. aut feminam: hunc. Aut interro-
ganti quo pergamus. respondeatur Rome. Aut vnum
salutantes. Saluete dicamus. Cum vtique precedens de
monstratio: interrogatio: vel salutatio: vim concepte ora
tionis contineant. Soloecismus autem est in prosa. In
poemate enim Schema dicitur. i. figura siue cultus.

¶ Barbarismus.

¶ Barbarismus est ꝯtra romani sermonis legẽ: aut scri
pta aut ꝓnũctiata vitiosa dictio. fit eñ in vna parte ora-
tionis tantũ. Sed id vitiũ in soluta oratione nomẽ suũ
optinet: dicit̃ eñ Barbarismus id est dissonãs: apud po
etas aũt. Metaplasmꝰ vocat̃ id est transformatio. Quin
tilianus item. li. i. docet. Barbarismũ esse vniꝰ ꝟbi vitiuz.
Fit deniqꝫ duobꝰ modis. Scripto ⁊ ꝓnũctiatiõe. et hoc
quadrifariam adiectione detractione mutatione Trans-
mutatõe littere sillabe. Tpis. Adiectione littere fit Bar-
barismus: vt reliquias danaũ: pro reliquias. Sillabe: vt
mauors ꝓ mars. Te tuli ꝓ tuli: alituũ pro alitum. Tem
poris: vt. Italiam fato profugus: vbi prima sillaba cum
corripi debeat: ꝓducitur. Detractione littere fit Barba-
rismus: vt infatibus ꝓ infantibus. Sillabe: vt salmentũ
ꝓ salsamentũ. Temporis vt. li. viij. en. feruere leucatem au
roqꝫ effulgẽt fluctus. Mutatõe littere fit Barbarismꝰ vt
olli ꝓ illi: asuenio pro aduenio. Sillabe vt ꝑnuces pro.
pernices. Temporis: vt feruere leucaten Unius obnoxi
am Transmutatõe littere fit Barbarismus vt legio ꝓ re
ligio. Trantmutatõe littere fit Barbarismus vt lerigio:
ꝓ religio. Timbre pro timber. Tpis vt philosophia pe-
nultima correpta: et dña dñs ꝓducta penultima.

¶ Ambiguitas.

¶ Uitanda imprimis. Ambiguitas (teste fabio. li. viij. q̃
incertũ intellectũ facit: vt Chremetẽ audiui ꝑcussisse de-
meã.

¶ Perspicuitas siue Claritas.

¶ Nobis prima sit virtus ꝑspicuitatis: ꝓpria verba. rectꝰ
ordo. nõ in longũ dilata cõclusio. nihil deniqꝫ desit: neqꝫ
supfluat. ita. Sermo et doctis ꝓbabilis: et planus impe
ritis erit. Magna virtus est: res de quibꝰ loquimur cla-
re atqꝫ vt cerni videant̃ enũctiare. ¶ Ut constitit in diglu
tos ex templo. arrectus vterqꝫ. Et in descriptione. Con

uiui luxuriosi: Uidebar videre alios intrātes. alios vero
exuntes: quosdaz ex vino vacillātes: quosdam besterna
potatōne obscitātes. humus erat immūda: lutulēta vino
coronis languidulis et spinis coopta pisciū. Quid plus
videret: pui interesset: Contingit eadem Claritas ex acu-
cidentibus: vt Et trepide matres pressere ad pectora na-
tos.

¶ Obscuritas.

¶ Pessima sunt que verbis apta ocultās sensus habent
fit etiam obscuritas verbis ab vsu remotis: vt si cōmenta-
rius quis pontificum: et vetustissima federa: et exoletos
scrutat⁹ autores: idipsum petat ex ijs que inde cōtraxerit
quod nō intelligat. hinc em̄ aliqui famē eruditionis af-
fectant: vt quedam soli scire videant. At qui cicero satis
aperte preceperat: in dicendo vitiū vel maximum esse ab
vulgari genere orationis: atq; a cōsuetudine cōmunis sen-
sus abhorrere. Scripserat et. C. Cesar vt tanq; scopulū
sic fugias inauditū atq; insolens verbū. hinc phauorinus
philosophus adolescenti veterū verborū cupidissimo ait
(vt Gellius refert) Uiue moribus preteritis loquere ver-
bis presentibus.

¶ Uerbū humile et sublime.

Sicut in oratione nitida notabile humili⁹ verbū: et ve-
lut macula: ita in sermone tenui sublime nitidūq; discor-
dat. fitq; corruptū. quia in plano tumet.

¶ Macrologia.

¶ Uitanda macrologia: idest longior q; oportet sermo:
vt apd̄ Liuium: legati nō impetrata pace retro domū vn-
de venerant abierunt.

¶ Periphrasis.

¶ Sed huic vicina periphrasis habetur: idest circuitus
eloquendi: vel circūlocutio. Fit em̄ cū id qd̄ vno aut pau-
cioribus verbis dici potest pluribus explicat: vt illud oui-
um teneros depellere fetus. i. agnos

¶ Pleonasmos.

¶ Est & pleonasmos vitium: quum superuacuis verbis oratio oneratur: vt ego oculis meis vidi.

¶ Corrupta oratio.

¶ Corrupta oratio in verbis maxime improprijs redundantibus cōprehensione obscura cōpositione fracta vocū similiū aut ambiguarū puerili captatione consistit.

¶ De cōpositione et Auriū iuditio.

¶ Cōpositio quidem verboꝝ non ex anxio labore venit: sed vsu atq; exercitatiōe perpetua: que magis fluat de ea. auribus iudicet: qui velut arbitre cōpositionis esse debēt: vt Diomedes ait. Quod item Gellius asserit: vbi ait M. Tullium in oratione pro Pompeio. Explicauit maluisse dicere q̄ȝ explicuit. dixit eīm: Sed cōsilij celeritate explicauit. Nam si explicuit dixisset: imꝑfecto et debili numero verboꝝ sonus clauderet. Aures deniq; (vt fabius scribit) plena sentiūt: parū expleta cōsiderant. fragosis offendunt leuib[9] mulcent: contortis excitant. stabilia ꝓbant. clauda deprehendunt. redūdantia ac nimia fastidiūt. Compositio itaq; debet esse honesta: iucūda: varia In omni porro compositōe tria sūt necessaria teste Fabio li. ix. Ordo. Iūctura. Numer[9].

¶ Ordo.

¶ Ordo cōpositio est verboꝝ aptis et accōmodatꝫ locis. Ordinis igit obseruatio in ꝟbis ē singulis & ↄtextꝫ Singula sūt que Asintheta vocant: id est sine cōpositōne: vt Cesarꝫ illō deuicto fugatoq; pharnace. Veni Vidi. Vici. de quo Apianus li. ij. Et illō. Amicus: familiaris; necessarius tibi sum. In ijs aūt cauendū ne decrescat oratio et fortiori subiungat aliquid infirmius: vt sacrilego fur: aut latroni petulans. augeri. n debēt sentētie: & insurgere: Vt quod sequit magis eo sit: quod antecedit: vt nobilis egregius. magnificus. illustris. Crudelis. immanis. fur et

sacrileg⁹. ¶ Contexta aũt eiusmodi. Cũ iustitiã esse illam
apertissime constat: ex qua et oppida et ciuitates ⁊ prouin
tie et regna atq; imperia gubernant͂. cõseruanturq;: ⁊ am
plificant͂: omnem cogitationem et diligentiã: actiões, for
tunasq; nostras nos deniq; totos libẽter exponere debe⁹
mus: vt ea ip̃a iuris equitas diligenter excolat͂. Est ⁊ ali⁹
us naturalis Ordo: vt viros ac feminas: diem ac noctez
ortũ et occasum dicas poti⁹ q̃ȝ retrorsum. Item pater ge
nuit: nutriuit: in rẽp. collocauit. Quedaȝ ordine pmutato
fiũt supuacua: vt Castor et Pollux fratres gemini cũ fi
nitimis bellũ gerebãt: nã si p̃cesserint gemini fratres adde
re non est necesse: Terenti⁹ tamen in andria, inquit. Si
te in germani fratris dilexi loco.

¶ Uerbũ in fine.

¶ Uerbo sensuz claudere mlto si cõpositio patiat͂ optimũ
est: in ꝟbis eñ sermonis vis inest et si id asperꝝ erit: cedat
toratio numeris. ¶ Actũs. Rect⁹. Uerbũ.

¶ Locãde sũt partes iuditio auriũ quoquo loco: hinc ip̃a
orõ nõ solũ formãda electõe sed ɔstructõe ꝟborꝝ vt primo
de ora. habet͂. Itaq; dicẽdo. Scipio aphricanus deleuit
Carthaginẽ. culti⁹ ꝟso ordie dicet͂: Carthaginẽ Scipio
aphrican⁹ deleuit Debes igit͂ accusatiuũ preponere inde
rectũ: postea verbũ: si aures id patient͂.

¶ Gti. Dti. Ablti in principio.

¶ Genitiul. Dti. Ablti initio clausule ponent͂. Exemplũ
est. Epistolaꝝ gña multa esse nõ ignoras. Domi fili⁹ nu
trias cõparabat. Tibi patrimoniũ dij fortunẽt Fabio vi
ro optio. et hoie doctissimo familiarissime vtor. In prelio
mortẽ pr̃ appetebat. ¶ Adiectm̃ añ substantiuũ.

¶ Adiectm̃ nomẽ substantm̃ p̃cedat: vt optia ꝟtus: diui
nũ ingeniũ. ¶ Pronoia post substantiua.

¶ Pronoia substãtiuis vt plurimũ postponant͂ vt patria
nostra: filius tu⁹: littere mee.

¶ Prepositiones

¶ Prepositiones inter substātiua et adiectiua inserunt: vt ferace in agro: Ornatissimo in loco. Ceteris in rebus. hanc ob causam. Iustis de causis.

¶ Interpositio decēs.

¶ Usurpamus et alia hoc mō. Mea in istū beneficia cognosiţ. Maxia in rēp. diligētia. Sūma in hospites liberalitas.

¶ Prepositōes Coniūctionesq; detracte.

¶ Detracte aūt ꝑpositiones. coniunctionesq; etiam aliq̄d obscuritatis afferunt: etsi gratiam augēt: vt et Suetoni⁹ scribit. Itaq; augustin⁹ vt animi sensum q̄ꝫ aptissime exprimeret: nec ꝑpositiones verbis addere: nec coniūctōes sepius iterare dubitauit. hac aūt in re. Serui⁹ Sulpiti⁹ erit exemplo quū ait: post me erat egina: ante megara. dextra pyreus: sinistra corinthus.

¶ Aduerbia.

¶ Aduerbia ꝓpe verbū frequentius poni decet: hinc M. Tullius ad celliū ait: fabio viro optimo et hoīe doctissimo familiarissime vtor.

¶ Genitiui inter alios casus.

¶ Inter alios casus genitiui apte ponunť: vt oīa reip. iura. Immania sceleratoꝝ hoim flagitia.

¶ Casus alij inter genitiuos.

¶ Inter genitiuos alij casus ornant oratōem: vt hui⁹ claritudo viri. hui⁹ quirides autoritas loci.

¶ Rectus inter accusatiuos.

¶ Rect⁹ inter accusatiuos ornat etiā orationem: vt hunc tu hominem appellas. Illum ego inertem odi.

¶ Negatiua dictio in fine.

¶ Negatiua dictio elegāter in fine orationis locať: vt Ciceronis illud ostendit. Tanq̄ꝫ vlysses cognosces tuoꝝ neminem: Dicitem: Scipione clariorem inuenies nullum. Tuo in me animo gratius est nihil.

¶ De Junctura

¶ Junctura est in verbis incisis mebris Periodis. Con
nexa igit series tris habet formas. Incisa: que cōmata di
cuntur: Membra que cola. Periodon que est vel ambi
tus: vel circumductū: vl' continuatio. vel conclusio. ¶ Cō
ma est sensus nō expleto numero cōclusus: plerūqꝫ pars
membri: vt domus tibi deerat ? at habebas. pecūia supe
rabat ? at egebas. Fit aūt et singulis verbis incisum. dixi
mus: testes dare voluim⁹. Incisum est diximus. ¶ Mem
brū ꝓo est sensus numerꝫ ɔclusus. Itaqꝫ fere incisa ꝛ mē
bra mixta sunt: et conclusionem vtiqꝫ desiderant. hec om
nia Fabius libro nono. Diomedes vero inquit. Cōma
est iuncture finitio: vt Et si vereor iudices: ecce vnū com
ma: ne turpe sit pro fortissimo viro dicere: iam factum est
colon id est membrum quod intellectui sensum pbet. sed
adhuc pendet oratio. deinde sic ex pluribus incisis mem
brisqꝫ fit periodos: id est extrema sentētie clausula. Peri
odos aūt longior esse non debet q̃ꝫ vt vno spiritu pferat

¶ Ca. Ca. Qui. Qui. Le. Le.

¶ Cōmissa inter se verba duo ex vltima fine prioris ac
prima sequētis syllaba: turpe q̇d sonat: vt ceca caligo. do
rica castra. Reliqui qui rites. Ille legit. Amor mortalis.

¶ Luce lucebat. Natam natam.

¶ Uidendum etiam ne syllabe verbi prioris vltime sint
prime sequentis: vt Ciceronis illud in somnio Scipio
nis: luce lucebat aliena. et in carmine. O fortunatam na
tam me consule romā. Et illud Seruij Sulpitij. Decre
ui breui ad te perscribere.

¶ Uocalium concursus.

¶ Creber vocaliū concursus: quum accidit hiat et inter
sistit et laborat oratio: vt ibi: Ego omi offitio ac potius
pietate erga te ceteris satisfatio omnibus. Et ibi: Egre
dere a domo aliena Antoni.

¶ Eiusdem littere assiduitas.

¶ Vitāda est eiusdē lr̄e nimia assiduitas: vt illud Ennij O tite tute tati tibi tanta tiranne tulisti. Item Machina multa minax minatur maxima muris. Item Cassius curās custodire cōem ciuitatē. et ceteri de re certa certātes: Cesarem ceperūt.

¶ Eiusdem verbi assiduitas.

¶ Eiusdem quoqꝫ verbi assiduitas nimia fugienda est vt illud. Nā cuius rōnis ratio nō constat ei rōni est fidem adhibere.

¶ Consonantes asperiores.

¶ Consonantes asperiores in cōmissura verborum rixantur vt Sextus roscius. Ars studiosorum. Error romuli.

¶ S. cum. X.

¶ S: vltime. X. prima stridor est vastus: vt fluuius Xanthus Deceptus Xerxes. Itē si post X sequatur. S. vt nix solita. Et si X alteri occurrat: vt rex Xerxes. Dux Xanthippus. virtutis lux Xenophon.

¶ In. S. desinentia.

¶ Plurime quoqꝫ dictōis in. S. terminate nō bene conueniunt: vt illud. Signis nobis nouas p̄ceptiōes Itaqꝫ signis noua p̄cepta nobis erit suauius.

¶ Monasyllaba.

¶ Monasyllaba si plura sūt male ꝯtinuabuntur: vt Horatij illō satyra prima. An ni id fit. et Terentij in Eu. Et cū eo clā tu te subduxisti mihi.

¶ Dissyllaba.

¶ Breuiū quoqꝫ id est dissyllaborū verborum ac nominum vitanda ꝯtinuatio. vt Sed sese ipos fontes esse dicāt. et illud. Necesse est eius rei summus artifex sit.

¶ Pentasyllaba.

¶ E diuerso itē longorum. i. pētasyllaborum: afferūt. n. quādā dicendi tarditatem: vt imperitorum intelligētia.

¶ Similiter cadentia.

¶ Illa quoqꝫ vitia sunt eiusdem loci: si cadētia similiter et similiter desinentia et eodem mō declinata multa iunc

gantur: vt in Ennij illud Merētes: flētes: lachrymantes
ac miſerantes. Et illud: fortunatoꝝ imperatoꝝ: optimo
rumqꝫ rectoꝝ virtus magis q̄ fortuna laudat. Itez eos
reduci q̄ relinqui temni q̄ deſerti malui.

¶ Longa in fine.

¶ Videtur item ne pluriū ſyllabaꝝ ꝓbis vtamur in fine
vt ſi diceres: Feciſti contra Quintiliani ꝑcepta et inſtitu
tiões. Precepta em̄ apti⁹ poſtremo loco poſueris.

¶ Verſus in oratione.

¶ Verſum in oratione fieri multo fediſſimū eſt totuz: ſed
etiam in parte deforme: vtiqꝫ ſi pars poſterior in clauſula
deprehēdat. vt illud Bruti. quanq̄ ſciunt: conſtituūt pla
cuiſſe catoni. Aut verſus prior in ingreſſu: vt Liui⁹. Fa-
cturus ne operepretium ſim. hexametri enim exordio ce-
pit.

¶ Lōga vel breuia in principio.

¶ Optime incipitur a longis: recte aliquādo a breuib⁹ vt
Animaduerti Brute. Maxime aūt de ꝑdictis omnibus
iudicant aures.

¶ Ex Ab A Abs.

¶ Vtqꝫ Diomedes ait. Ex et Ab prepoſitiones: ſi ſe-
quens verbum a vocali incipiat: integre efferuntur: vt ex
oppido: ab illo. Si tamen conſonantes ſequuntur. ex-
tremam litteram perdunt: vt e foro. a marco. ¶ Simi-
liter ſi vocalis ſequatur conſonantis loco poſita: vt a iu-
none. e virtute: e vino. Priſcianus autem libro. xiiij. ſcri-
bit. Ab et Ex in appoſitōe vocali quidem ſequente ſem-
per preponi: vt ab illo. ex illo. Conſonante raro: et tunc
ſi nulla aſperitas vocis ꝓhibeat: vt li. ij aene. Ex quo me
dium pater atqꝫ hominuz rex. At li. i. de. xij. carminibus
inquit: A quidem vel abs vocali ſequente nō ponimus.
Ab vero non ſolū vocalibus ſequētibus: ſed etiam con-
ſonātibus quibuſdam nō male ſonātibus antecedēte ab:

vt abduco abdo. hec ille. licet igitur etiam dicere ab duce ab domo. Sepe denique reperitur ab consonante sequenti ꝑposita: quod latius in lima vallensi ostēdimus: vbi. Laurētius docet ab cū duabus liquidis et cū. l. q̄n fit consonās adiuugi solere: vt ab lege: ab legatꝫ: ab litteris: ab rege: ab ioue. Abs etiam ante. q. in appositione ponitur: vt abs quolibet. Ante. c. aūt vel. t. in cōpositione: vt abscōdo: ab strabo abstineo. dicitur item abs tito.

¶ Ex theatro. A theatro.

¶ Preterea vt quibusdā videtur: non idem est. Ex theatro venire: et a theatro Ex theatro se venire dicit: qui ex ip̄o venit theatro. Qui ṽo dixit a theatro: nō ex ip̄o theatro sed a loco qui proximus est theatro.

¶ Ad foꝝ et in foꝝ ire.

¶ Ad etiam prepositio et In non vnū idēque significant. nam in forum ire est in ip̄m foꝝ intrare. Ad forum ire in locū foro proximū: vt in tribunal et ad tribunal venire nō vnū est. Ad tribunal enim venit litigator. In tribunal vero ꝑtor aut iudex.

¶ De numeris: id est modulatione et cōsonantia ornate orationis.

¶ Nunc de Numeris: hoc est. Rhythmis. que sine certo fine moderantur: et tamen rationabiliter ordinatꝫ pedibus currūt: dicendū videtur. Nam veteres: vt scribit Cicero. li. quarto de oratore In soluta oratione numeros quosdā nobis esse adhibēdos putauerūt. Idque princeps Isocrates instituisse fertur: vt inconditā antiquorū dicendi consuetudinem. delectatōis atque auriū causa numeris abstringeret. Uersus aūt in oratione si efficitur coniunctione verborū vitiū est: et tn̄ etiam cōiunctionem sicuti versum numero se sedere et quadrare et ꝑficere volumus. In oratōe enim prima pauci cernūt: postrema plurimi. Rhithmus aūt est modulata imago versus: cum habeat pedum: tēporumque

iuncturam cum lenitate. Metrum certa qualitate ac numero sillabarũ temporũqȝ finitur: certisqȝ pedibus consistit. ac claudit. Rhithmus temporũ ac sillabarũ pedũqȝ congruentia in infinitũ multiplicat ac prenit: vt Diome. ait.

De Dignitate.

¶ Dignitas est que reddit ornatam orationem varietate distinguens. debet em̃ tractatio varia esse: ne qui audiunt defatigent similitudinis sacietate. Reficit aũt animos ac reparat varietas ipsa: hec in verboꝝ et sententiarũ exornatione diuidit. Verboꝝ exornatio est: quum ad ipsum sermonem ꝓpria: perspicua: ornata: idonea: electaqȝ verba accõmodant. Abiecta atqȝ obsoleta tollunt. Sentẽtiarum exornatio est que nõ in verbis: sed in ipsis rebus quandã habet dignitatem. Est em̃ Sententia oratio sumpta de vita generalem pnunciationẽ habens: breuiter hortans rem aliquã vel dehortans: vel demonstrãs: quale sit aliquid. Hortans quidẽ huiusmodi: erit optima viuẽdi ratio est eligenda: eam iucundã cõsuetudo reddet. Item oẽs bene viuendi rões in virtute sunt collocande: ꝓpterea ꝙ sola virtus in sua potestate est: Item: hi sapienter faciũt: qui adolescentes maxime castigãt. Dehortans vero talis Non oportet totam noctem dormire cõsultorem. Item heu nihil inuitis fas quenqȝ fidere diuis. Demonstrans. aũt. vt Obsequiũ amicos: veritas odium parit. Sententias deniqȝ interponi raro cõuenit. vt rei actores non viuendi preceptores videant esse: quũ ita interponent multum afferẽt ornamẽti: De exornatõibus aũt duas colores esset appellant libro quarto ad herenniũ Cicero latissime docuit. ibi ergo. Inspitiende.

¶ De laude et vituperatione. Tit. xij.

Laus est expositio: ãplificatioqȝ bonoꝝ que alicui accidũt persone vel cõmuniter vel priuatim. Cõmuniter: vt Laus hominis. Priuatim: vt laus.

L

Sacratio. Laudamꝰ tñ etiã res: vt iustitiã: vt muta aïa-
lia. Nec nõ etiã arbores et semina et mõtes et fluuios ⁊ si
milia. Sciendũ ꝙ demonstratiuũ genus diuidit in laudẽ
et vituꝑatõem. q̃bus aũt ex rebus laudem constituerimꝰ:
ex contrarijs rebꝰ erit vituperatio comparanda. Loca vero
laudis vel vituperatõis poterũt esse Rerꝝ exteriarũ. Cor
poris: et Animi.

¶ Deorꝝ Laus.

¶ In deis aũt generaliter primũ maiestatẽ ipius eorꝝ na
ture venerabimur: deinde ꝓprie vim cuiusqꝫ et inuẽta que
vtile aliq̃d hominibꝰ attulerũt. Uis ostendit: vt in ioue
regendorꝝ oim. In Marte belli. In Neptuno maris. In
uenta vt artiũ. In Minerua. In Mercurio litterarum.
Medicine appolline. Cerere frugũ. Libero vini. Tum si
qua ab his acta vetustas tradidit cõmemorãda. Addunt
etiã dijs honorẽ parentes: vt siquis sit filiꝰ iouis Proge-
nies quoqꝫ: vt Apollo ac diana Latone.

¶ Hominũ Laus.

¶ Magis est varia laus hoĩs: nã primuꝫ diuidit in tpa
q̃dqꝫ añ eos fuit. quoqꝫ ipsi vixerunt. Ante hoĩeꝫ patria
parẽtes: maioresqꝫ erunt. Illa quoqꝫ ex eo ꝙ añ ipm fuit
tpe trahent: que responsis vel augurijs futurã claritatem
ꝓmiserũt: vt eũ qui ex Thetide natꝰ esset maiorẽ patre suo
futuꝝ cecinisse dicunt oracula.

¶ Rerꝝ extranaꝝ sunt ea que casu aut fortũa scda. aut ad
uersa accidere possunt: vt Gens. Ciuitas. Genus. Edu-
catio. Diuitie. Potestas. Glorie. Amicitie et q̃ hmõi sunt
et ea que his sunt contraria.

¶ Corporis sũt ea que natura corpori attribuit commo-
da. Uelocitas. Uires. Dignitas. Ualitudo. et que contra
ria sunt. ¶ Animi sunt ea: que consilio et cogitatione no-
stra constant. Prudentia. Iustitia. Fortitudo. Modestia
et que contraria sunt.

¶ Ab Externis Laus.

¶ Ab externis rebus. Genus in laude: vt latinus grecus. Ciuitas vt venetus romanus atheniensis Genus in laude: quibus maioribus natus sit. Si bono genere: parem aut excelsiorem fuisse dicemus. Debemus quoque omnes progenitores insignes ad eum vsque quem laudatum. volumus memorare. et in singulis clarum aliquid summatim apponere. Si humili genere. ipsum in suis non in maiorum virtutibus habuisse presidium. In Vituperatione: si bono genere dedecori maioribus fuisse ostendimus: nam quosdam claritas ipsa notiores circa vitia inuisos magis fecit. Si malo: dicemus etiam Maioribus suis detrimento fuisse: Debemus autem in vituperationibus ferecuntis ironia vti: et in his aduersarium deridere: quibus ille maxime exultat. Educatio in laude quod bene honeque in bonis disciplinis educatus tota pueritia fuerit. vt achilles apud chironem In vituperatione contra: inde se retraxisse aperte narrabimus. Deinde sequitur victus vt in achille quod medullis leonum pastus est. quod parce modesteque vixerit: vt Socrates qui adeo parco temperatoque victu vtebatur: vt cum athenas lues sepenumero vastaret: solus ipse nunquam egrotauerit. Preterea In diuitiis qualis: aut in paupertate cuiusmodi fuerit. Quemadmodum habuerit in potestatibus gerendis animum. Que gloria: que amicitie: et quid fortiter in inimicitiis gerendis fecerit. Cuius causa susceperit inimicitias. Qua fide: beniuolentia officio gesserit amicitias. Si interierit: cuiusmodi mors fuerit: et qua causa: an pro patria pugnans obierit. Cuiusmodi res mortem eius sit consecuta. Si certamina in eius honorem sunt celebrata: quomodo Patroclo ab achille et anchise: ab enea Vel ignominia consecuta sit: vt Melio: cuius domus solo equata.

¶ A Corporis commodis Laus.

¶ A Corporis commodis: A natura in laude: si sit digni

tas atq forma: laudi fuisse eam: non quemadmodū ceteris infamie atq dedecori dicemus. Si vires atq velocitas egregia: honestis hec exercitationib⁹ et industrijs cōparata. Si valitudo ppetua: diligentia et tpantia cupiditatū. Unde Cyrus apud Xenophontem inquit: primum equidez opam do: ne vnq̄ saturer. id eñ difficile est. et graue. Dein ꝙo p laborem immissa consumo: ita eñ mihi videor et pseuerantius bene valere et robustior effici. In vituperatōe: si erūt hec corpis cōmoda: male his vsum dicemus: que casu et natura tanq̄ quilibet gladiator habuerit Sin min⁹ erūt pter formam oīa ipius culpa et intemperantia fuisse dicemus.

¶ Ab animo laus.

¶ Ad omnes aūt res: quibus animus hominis maxime consideratur ille sane quattuor animi virtutes erunt accōmodande: vt si laudabimus aliud quidem iuste aliud fortiter. aliud honeste aliud prudēter factū esse dicamus Si vitupabimus aliud iniuste: aliud ignaue aliud immodeste aliud stulte factuz esse dicemus. Notandum deniq est nō necesse esse nos omnis esse partes in laudem aut vituperationem transferre. propterea q sepe non incidūt. aut ita tenuiter vt nō sint necessarie. laudabis item a pfessionibus et disciplina id est qd offitium pfessus est: philosophicum vel rhetoricū vl' militare: laudabis quoq a gestis: vt militarem vitam degens quid in ea gesserit. Laudandū in quibusdam: q immortalitatē virtute sint ɔsecuti. Etatis aūt gradus gestorumq rerū ordinem sequi spetiosi⁹ est. Ut in primis annis laudet indoles et puditia. In adolescētia vero mores. studia discipline. Post hoc operum id est factorum dictorumq cōtextus. et sciamus gratiora esse audientibus: que solus quis aut primus: aut certe cum paucis fecisse dicet. Afferūt laudem liberi parentibus: vrbes conditorib⁹: leges latoribus. inuentoribus artes. necnon

instituta quoq3 autoribus: vt a Numa traditum deos colere. Qui omnis etiā in vituperatione ordo constabit tantū in diuersum. Et quia sit quedam virtutib⁹ aut vitijs vicinitas: dum proxima deriuatione verborum precipium: vt p temerario fortem: pro prodigo liberalem: pro auaro parcū vocemus.

¶ Funebris oratio.

¶ Funebris aūt oratio defunctos satis laudet. superstites benigne moueat. Filios eorum fratresq3 ad virtutis ipsorū imitatōem hor. et Parentes vero et maiores alios siq̄ supsunt consoletur. Ante oīa generosam illoꝝ stirpem laudemus. Deinde educatōem et disciplinam Postremo narremus ita ab eis fuisse res gestas. Ut maxime decebat eos: qui essent ex talibus oriundi: funebres aūt contiōes tristes ac summisse erūt.

¶ Compatōes in laude.

¶ Maximā vero occasionē in hmōi orationib⁹ suppeditant. Compatōes: quas q̄dem pones quo in loco tps admoneat: oportet eni et ceteroꝝ iuuenū vel virorū pclara facinora colligendo conferre: ⁊ huius quē laudas lōge illis maiora esse ostendere. Illoꝝ q̄dem que minima sunt. huius aūt que maxima sūt enarrādo.

Procedentes igit p loca laudatōis compamus et vrbem vrbi et genus generi: et victū victui: et pfessionē pfessiōibus: et gesta gestis: et ea q̄ accidūt extrinsec⁹: ⁊ diuersos mortis modos: ⁊ q̄ ea sūt consecuta.

¶ Mutoꝝ animaliū laus.

¶ Muta quoq3 animalia ⁊ ab loco in quo nascunt laudāt et a dijs in quoꝝ sūt tutela: vt colūba veneri: equus. Neptūno dicit esse consecratus.

¶ Reꝝ laudes.

¶ Res aūt laudem ab inuentorib⁹ accipiūt: vt venatōem diana inuouit. Arbores et a loco in quo gignūt: ab deo

in cuius sunt tutela laudantur: vt oliua minerue: laurus apollinis.

¶ Vrbiũ laus.

¶ Laudant̃ aũt vrbes similiter atq̃ hoĩes: nã p parente est conditor: et multũ autoritatis affert venustas. Illa p pria que ex loci positione ac munitione sũt. In q̃bus spe ciem ac vtilitatem intuemur. Species maritimis planis amenis. Vtilitas salubriqus fertilibus erit. Ciuitati pre terea cõmodo talia q̃dã sũt. Concordia: vires: ad bellum pecunie et ꝓuentũ copie: socioꝝ virt⁹ atq̃ multitudo: que vero his contraria sũt. Inutilia.

¶ Operꝝ laus.

¶ Laus etiã opm est: q̃bus honor: vtilitas: pulchritudo auctor spectari solet: Honor: vt in templis. Vtilitas: im muris: pulchritudo vel auctor vtrobiq̃ est.

¶ ¶ De memoria. Tit. xiij.

Emoria est firma animi reꝝ verboꝝ dispositio nis pceptio Cui⁹ facultatem fouet exercitatio le ctionis et iteratio atq̃ repetitio frequens. M e morie ꝓtus est duplex: facile pcipere et fideliter continere Est aũt prudentie pars Memoria Nam prudentia que est reꝝ bonaꝝ et malaꝝ scientia. Partes sũt. Memoria Intelligentia. Prouidentia: M emoria est per quã ani mus repetit illa que fuerũt. Intelligentia est: per quã ani mus ea perspicit, que sũt. Prouidentia vero est: per quam futuꝝ aliquid videtur anteq̃ factũ est: que oĩa Cicero libro ij. rhe. scribit. Sunt aũt due Memorie: altera natu ralis: altera artifitiosa. Naturalis est ea: q̃ nostris animis insita est: ꝛ sine multa cogitatione nata. Artifitiosa vero est ea: quã confirmat inductio quedam et ratio precep tio nis. De Memoria Cicero li. i. de oratore sic ait. Quid dicã de thesauro reꝝ memoria ? que nisi custos inuentis cogitatisq̃ verbis et rebus adhibeatur: intelligim⁹ oĩa

nis: etiā si preclarissima fuerint in oratore peritura. Et vt Fabius li. xi. docet. Omnis disciplina memoria constat: frustraqꝫ docemur: si quicquid audimus preterfluat. Simonides cuius (vt. M. Tullius libro. ij de oratore meminit) primus artem memorie protulit: dicunt enim cū cenaret Cranone in thessalia Simonidem apud Scopam fortunatū hominem ꝛ nobilem cecinissetqꝫ id carmen qd in eū scripsisset: in quo multa ornādi cā poetarum: more in Castorem et Pollucem fuissent: nimis illum sordide Simonidi dixisse: sed dimidium eius ei quod pact9 eēt pro illo carmine daturū: reliquū a suis tyndaridis: quos eque laudasse peteret: si ei videretur. Paulo post esse ferūt nuntiatum Simonidi vt prodiret: iuuenes stare ad ianuam duos quosdā qui eum magnopere vocarent surrexisse illum ipsum: prodijsse vidisse: neminē. hoc interim spatio conclaue illud vbi epularetur. Scopas concidisse ea ruina ipsum oppressum cum suis interijsse: quos quū humare vellēt sui nec possent obtritos internoscere vllo modo. Simonides dicitur ex eo ꝙ meminisset: quo eorum loco quisque cubuisset demonstratorem vniuscuiusqꝫ sepeliendi fuisse: hac tum re admonitus inuenisse fertur ordinem esse maxime qui memorie lumen afferret. Nam qui recte diuiserit nunꝙ poterit in rerum ordine errare. Itaqꝫ his qui hanc partem ingenij exercent locos esse capiendos: et ea que maxime memoria tenere velint effingenda animo: atqꝫ in ijs locis collocanda sic fore: vt ordinem rerum locorum ordo seruaret. Res autem ipsas retinet ꝛ exulcitat clamore. Acuta exclamatio vocem et fauces vulnerat eadem ledit auditorem. Habet enim quiddā illiberale: et ad muliebrem potius vociferationem ꝙ̄ ad virilē dignitatem in dicendo accommodatum. Ornata est pronūciatio cui suffragatur vox facilis. Magna beata id est plena et perfecta: flexibilis: firma: dulcis: durabilis: clara

pura: secās: aera: auribus sedens. Vox autem vltra vires vrgenda non est: nā et suffocatur sepe: et maiore visu minus clara est. Et interim elisa in illum sonum erūpit: cui greci nomen ab gallorum immaturo cantu dederunt. Nec volubilitate nimia confundenda que dicimus promptū sit os non preceps. Nihil enim ordinatum est quod precipiatur et properat: itaq; vis illa dicēdi rapida atq; abūdans (vt Seneca inquit) aptior est circulanti: q̄ agēti rē magnam ac seriam: docentiq;. Quid q; ne voluptatē quidam vllam habet talis verborū sine delectu ruentiū strepitus: Unde quemadmodum sapienti viro incessus modestior conuenit. ita oratio pressa non audax. Ponenda igitur. verba sunt: non proiiciēda et pedetentim procedēdum. Tamen moderatum sit os non lentū. Nec enim stillare: nec currere orator debet. Nam illa quoq; inopia et exilitas minus intentum auditorem habet tedio interrupte tarditatis. que res et difficultatē inueniendi fatetur et segnitia soluit animos. Spiritus quoq; nec crebro receptus concitat sentētiā. Nec eousq; trahatur donec deficiat. Nam et deformis est consumpti illius sonus: quare longiorem dicturis periodum colligendus est spirit⁹ aliquātisper.

¶ De motu corporis.

¶ Motus corporis est gestus ꝛ vultus moderatio q̄dā: que pronuntiāti conuenit: et probabiliora reddit ea que audeat de toto illo tēpore aqua. bibat: et in ciuitate nūq; viui vsum seruo vl' serue concederē. Sed nec magistratibus toto eo tēpore: quo magistratu funguntur gubernatores etiā atq; iudices munus suū subituros a vino penit⁹ ꝓhiberem. Deliberaturos quoq; de rebus nō oīno negligēdis. Ac nulli penit⁹ interdiu vinū ꝯcedere: nisi exercitatōis corporee: morborūq; cā hoc potu opus fuerit: neq; etiā nocte viro vel mulieri quādo liberis operā dare volūt

plura etiã referri possent: in quib⁹ homies legis recte mẽs
tisq̃ cõpotes vino abstinerent. Hec Plato et Gelli⁹ li. x.
c. xiiij. refert Romulũ ad cenã vocatum ibi non multũ bi
bisse: q2 postridie negotiũ haberet. Apuleiusq̃ li. iiij. flori
doꝝ scribit. Sapientis viri sup mẽsam celebre dictũ esse
primã craterã ad scdam ptinere: an ad hilaritatẽ. Tertiaz
ad voluptatem: Quartã ad insaniã.

¶De pronũciatione Tit. xliij.

Pronunciatio: que a. M. Tullio Actio dicit̃ est
vocis. vultus. gestus. moderatio. xpantia ve cuz ve
nustate: id est decoro. dignitate gratie et venere.
Diuiditur igitur pnuntiatio in vocis figuram et corporꝫ
motum. Altera vero aures: alter oculos mouet: p quos
duos sensus om̃is ad animũ penetrat affect⁹. Actio aũt
(vt Cicero li. iij. de oratore inquit) in dicendo vna domi
nat̃. sine hac summ⁹ orator eẽ in nũero nllo pt. Mediocrꝫ
hac instructus summos sepe superat huic primũ locũ de
disse Demosthenes dicit̃: quũ rogaret̃ q̃d in dicendo esset
potissimũ: huic secundũ: huic tertiũ.

¶De figura vocis.

¶Figura vocꝫ est: que suũ q̃ndam possidet habitũ ratõne
et industria comparatũ. Ea diuidit̃ in tris partes: magni
tudinem: firmitudinẽ. mollitudinẽ. Magnitudinẽ vocꝫ et
firmitudinẽ maxime compat natura: non nihil auget: sed
maxie pseruat accuratio: exercitatio ꝫ declamatõis Mol
litudinẽ vocis: hoc est vt eã torquere p nostro commodo
possimus: maxime faciet exercitatio declamatõis.

¶De Vocis firmitudine.

¶Firmam poterimus in dicẽdo voceꝫ cõseruare. si q̃z ma
xime sedata et depssa voce principia dicemus: non tñ infi
ma et inaudita: sed que possit pedetentim augeri. Leduntur
tur arterie: si anteq̃ vox bene permulsa est acri clamore
complentur. Et interuallis longioribus vti conueniet. re

creat enim spiritu vox: et arterie conticendo requiescunt. Cōtinuumq; clamorem emittere: et ad sermonem redire oportet pariter. Cōmutationes em̄ fatiunt vt nullo genere vocis effuso in omni voce integri simus. Et acutas voci exclamationes vitare debemus: ictus em̄ fit: et vulnerantur arterie acuta atq; extenuata nimis acclamatione.

¶ Et si quis splendor est vocis: consumitur vno clamore vniuersus. At vno spiritu continenter multa dicere conuenit in extrema oratione fauces em̄ calefiunt: et arterie complentur. Et vox: que varie tractata est reducitur in sonum quendam equabilem atq; constantem. Conseruat vocem continui clamoris remissio. Auditoremq; maxie delectat varietas. Et sermone .i. pnunciationis suauitate animum eius retinet et exuscitat clamore. Acuta exclamatio vocem et fauces vulnerat: eadem ledit auditorem. habet em̄ quiddam illiberale: et ad muliebrē potius vociferationē q̄ ad virilem dignitatem in dicendo accōmodatū. Ornata est pnūctiatio cui suffragat vox facilis. magna. beata .i. plena et pfecta. flexibil. firma. dulc;. durabilis. clara. pura secans. aera. aurib⁹ sedēs. Vox aūt vltra vires vrgēda nō est. nā et suffocat sepe: et maiore nisu min⁹ clara est Et interim elisa in illū sanū erumpit: cui greci nomen ab gallorum in maturo cātu dederūt. Nec volubilitate nimia ɔfūdenda que dicimus: promptum sit os non preceps. nihil em̄ ordinatum est quod precipiatur et ꝓperat: itaq; vis illa dicendi rapida atq; abundans (vt Seneca inquit) aptior est circulanti: q̄ agenti rem magnam ac seriam: docē tiq;. Quid ꝙ ne voluptatem quidem vllam habet talis verborum sine delectu ruentium strepitus. Unde quemadmodum sapienti viro incessus modestior conuenit: ita oratio pressa non audax. Ponenda igitur verba sunt non proijcienda: et pedetentim procedendum. Tamen moderatum sit os non lentum; Nec enim stillare nec cur

rere orator debet. Faz illa quoq in opera et exilitas min⁹
intentū auditorem habet tedio interrupte tarditatis. que
res et difficultatē inueniendi fatetur. et segnitia soluit ani
mos. Spiritus quoq nec crebro recep tus concidat sen
tentiam. nec eousq trahatur donec deficiat. nam et de
formis est consumpti illius sonus: quare longiorē dictu
ris periodū colligend⁹ est spūs aliquantisper.

De Motu corporis.

Motus Corporis est gestus z vultus moderatio que
dam: que pronūtianti conuenit: et pbabiliora reddit ea q̄
pronuntiantur. Conuenit igit in vultu pudorem et acri
moniā esse. Decor quoq a gestu atq motu venit: ideoq
Demosthenes grande quoddam speculū intuens compo
nere actōem solebat.

Caput.

Precipuum vero in actione: sicut in corpore ipso. Ca
put est: sit itaq rectum et scōm naturam nam deiecto hu
militas: supino arrogantia: in latus inclinato langor. pre
duro ac rigente barbaria quedam mentis ostendit. Tum
accipiat aptos ex ipa actione motus: vt cum gestu cōcor
det. et manibus ac lateribus obsequatur. Aspectus enim
semper eodem vertit quo gestus: exceptis que aut damna
re aut cōcedere aut a nobis remouere oportebit. vt idē il
lud multu videamur auersari: manu repellere: vt Dij talē
terris auertice pestem. Haud equidem tali me dignor ho
nore. Significat vero caput ipsum plurimis modis. naz
preter annuendi renuendi confirmandiq motus sūt z ve
recūdie et dubitationis et admirationis et indignationis
noti et cōmunes omnib⁹. Sz frequens ei⁹ nut⁹ non ca
ret vitio nam id iactare et comas excutiendo rotare pho
naticū est.

Vultus.

Dominat aūt maxime vultus: hoc supplices. hoc mina

ces. hoc blādi. hoc tristes. hoc hilares: hoc erecti. hoc sum missi sumus hoc pendēt homines hūc intuentur hunc spe‑ crant etiam anteq̄ dicamus. hoc quosdam amamus. hoc odimus. hoc plurima intelligim⁹. hic est sepe ꝓ omnibus verbis. Itaq̄ in his que ad scenam cōponunt fabulis artifices ꝓnuntiandi a ꝑsonis quoq̄ affectus mutuantur. vt sit Niobe in tragedia tristis: atrox medea. attonitus aiax truculent⁹ hercules.

Oculi.

Sed in ipo vultu plurimū valent oculi: ꝑ quos maxime anim⁹ emanat: vt citra motū quoq̄ et hilaritate euitescāt et tristitie quoddā nubilū ducāt. quin etiā lachrymas ijs natura mentis indices dedit: que aut erūpunt dolore: aut letitia manāt. Motu vero intenti remissi. supbi. torui. mites. asperi. languidi. mobiles fiūt que vt actus poposcerit fingentur. Nam aptos compssos vt eos in dicendo q̄s nisi plane rudis et stult⁹ habeat.

Supcilia.

Multū et supcilijs agitur: nam et oculos formāt aliquaten⁹. et fronti imperant. Vitium in supcilijs: si autem immota sunt omnino: aut nimiū mobilia. Ira aūt contractis Tristitia deductis: hilaritas remissis ostenditur. Annuēdi quoq̄ renuendiue rōne demittuntur: aut alleuantur.

Nares. Labra.

Nariū freq̄ns emūctio rep̄henditur: labra male porrigūtur scinduntur. astringuntur. diducuntur. et dentes nudant. et in latus ac pene ad aurem trahuntur. replicantur. pendent. Lambere quoq̄ ea et mordere deforme est. Cū etiā in efficiendis ꝟbis modic⁹ esse eoꝝ debeat mot⁹. ore eñ magis q̄ labris loquendum est.

Ceruix. Collum.

Ceruicem erectam oportet esse: non rigidā aut supinā. Collū diuersa: sed pari deformitate cōtrahitur et tenditur.

Sed tenso subest et labore: tenuaturq; vox ac fatigatur. Affixum pectori mentum minus claram: et quasi latiorē presso gutture facit.

¶ Humeri. Brachia. Manus.

¶ Humerorum raro decens alleuatio atq; contractio est. Brachij moderata proiectio. Manus vero sine quibus trūca esset actio ac debilis vix dici pōt quot motus hēant: cum pene ipsam verborū copiam psequant̄. Solent itaq; inter alios gestus ad se manū referre: quū de se ipsis loquū tur et in eum quē demonstrent intendere. Manus cū sensu incipiat: ꝛ deponatur: alioqui aut ante vocē erit gestus aut post vocem: quod est vtrunq; deforme.

¶ Pectus. Venter. Latera.

¶ Pectus ac venter ne proijciantur obseruandū. pandunt enī posteriora: et est odiosa omnis supinitas. Latera cū gestu cōsentiant. facit enī aliquid et totius corporis motus adeo vt Cicero plus illo agi q̄ manibus ipsis putet.

¶ Pedes.

¶ In pedibus obseruent̄ Status et Incessus: prolato dextro stare: et eandem manū ac pedem pferre deforme ē. In dextrū pcumbere interim dat̄: sed equo pectore. Male etiam in sinistrū pedem insistentiū dexter aut tollit̄ aut summis digitis suspenditur. Pedis supplosio in loco est oportuna. Est et illa indecora in dextrū ac leuum latus vacillatio alternis pedibus insistentiū. Rep̄hendenda est et illa frequens concitataq; in vtranq; partem mutatio.

¶ Gratiarumactio.

In laudationibus nisi funebres erunt, gratiarumactio leta ꝛ magnifica ꝛ sublimis erit. Funebres conciones tristes ac summisse

¶ Pronuntiatōis tres effectus.

¶ Tria aūt prestare debet pnuntiatio. Concilier. persuadeat. moueat. Conciliatio vere aut cōmendatione morū qui nescio quomō ex voce etiam atq; actione perlucent.

Aut orationis suauitate constat. Persuadendi vis affirmatione: q̄ interim plus ipsis ꝓbatōibus valet. Mouendi aūt est ratio aut in repſentādis aut imitādis affectib⁹.

¶ Dicendi initiun.

¶ Quum aliquis dicere de causa insserit: leuiter consurgendū: tum in cōponenda toga: vel si necesse erit etiaʒ ex integro iniȷcienda: Paulū est cōmorandū vt et amictus sit decētior: y aliquid spaciȷ ad cogitandū. Non eñ protinus est erumpendū: sed danda breuis cogitationi mora. Mire nanqꝫ auditurā dicturi cura delectat: seqꝫ etiā ipse cōponit. hoc precipit Homerus Ulissis exēplo: quem stetisse oculis in terrā defixis immotoqꝫ sceptro: priusq̄ī illā eloquētie ꝓcellam effunderet ait. In hac cunctatiōe sunt quedā non indecētes more. Caput mulcere: manū intersi infringere articulos. simulare conatū suspiratiōe sollicitudinem fateri.

¶ Status.

¶ Status sit rectus: equi et diducti paulū pedes: vl' procedens minimo momēto sinister: Genua recta: sit tū vt nō extendant. humeri remissi Uultus seuerus nō mestus nec stupes: nec languidus. Brachia ab latere modice remota. Dextra quū iam incipiendū erit paulum prolata vltra sinū. Uitiosum est intueri lacunaria: ꝓfricare fatiem: Uultū quo sit magis tornus supcilijs astringere. Capillos a fronte cōtra naturam retro agere. Demum norit se quisqꝫ: nec tantum ex cōmunibus preceptis: sed etiam natura sua capiat consilium formande actionis.

¶ Discendum esse. Tit. xv.

Uid autem stultius est (inquid Seneca ad Lucillium epistola. lxxvij.) q̄ꝫ quia diu non didiceris non discere: Omnis etatis homines hec schola admittit. In hoc senescamus: et iuuenes sequātur. in theatrū senex ibo: et in circū deferat: ⁊ nullū par sine me ⁊ epugnabit: ad philosophū ire erubescaʒ. Tamdiu discendum

est: q̄diu nescias: si prouerbio credimus q̄diu viuas. Et epistola .l. ait. Dociles natura nos edidit: ꝛ rationē dedit imꝑfectam, sed que perfici possit. Epistola vero .li. sic. Sz nec indurata despero nihil est quod non expugnet ꝑtinax opera: et intenta ac diligens cura. Itaqꝫ cogēda est mens vt incipiat In epistola .xcv. sic: Pars virtutis disciplina cōstat: pars exercitatione: ꝛ discas oportet: ꝛ quod didicisti agendo confirmes. Epistola quoqꝫ .vi. sic: Ego vero cupio in te omnia transfundere: ꝛ in hoc gaudeo aliquid discere vt doceam. Nec me vlla res delectabit: licet eximia sit ꝛ salutaris: quam mihi vni sciturus sum. Quintilian⁹ aūt li. ij. pueros vult ediscere electos ex oratōibus vel historijs: alio quoqꝫ genere dignorum voluminum locos. Jeronimusqꝫ in aureola inq̄t: cuidaz fratri q̄ hebreis crediderat. Me in disciplinā dedi: vt post Quintiliani acumina: grauitatēqꝫ frōtonis Ciceronisqꝫ fluuios ꝛ lenitatem Plynij Alphabetū discerem: stridētiaqꝫ ꝛ anhelātia ỽba meditarer. Quid ibi laboris sumpserim. Quid sustinuerim difficultatis: Quotiens desperauerim: ꝛ ꝯtentōe discendi rursus inceperim. Testis est ꝯscientia tam mea qui passus sum: q̄ eorum qui mecum duxerūt vitam Et gratias ago dn̄o: q̄ de amaro semine litteraꝝ dulces fructus capio. At Horatius in arte poetica sic. Cur nescire pudens praue q̄ discere malo ? Et idem Jeronimus in aureola. Socrates ille thebanus homo quondā: ditissimus.: quum ad philosophandum athenas ꝑgeret magnū auri pondus abiecit. Nec putauit se simul ỽtutes ꝛ diuitias possidere posse. Quintilianus ꝓo li. i. ita scribit. Plato non ꝯtent⁹ disciplinis: quas ꝓstare poterāt athene non pythagoreoꝝ ad quos in Jtaliam nauigauerat: Egipti quoqꝫ sacerdotes adijt: atqꝫ eoꝝ arcana ꝑdidicit Atqꝫ Laertius ait. Interrogatus aristoteles quo differrent docti ab indoctis: inquit quo viuentes a mortuis.

Studendi modus. Tit.xvi.

N hoc me recõdidi et fores clausi (inq̃t Seneca ad Luciliũ) vt prodesse pluribus possem. Null⁹ mihi ꝑ otium dies exit. partes noctium studijs vendico. Non vaco somno: sed succumbo: et oculos vigilia fatigatos: cadentesq̧ in ope detineo Secessi nõ tantũ ab hominibus: sed etiam ab rebus: et primum ab rebus meis. posteroꝝ negotiũ ago. Illis aliqua que possint ꝓdesse cõscribo: Epistola aũt. Cv. sic. Incipio toto animo studere: Non multũ ad hoc loc⁹ confert: nisi se sibi p̄stat animus: qui se certum et in occupationibus medijs si volet habebit. Inter studia versandũ est et inter autores sapientie: vt quesita discamus nondũ inuenta queramus: In epistola. cxxij. sic: Siquis cum ip̄o (vt ita dicam) die surgat: offitiosior meliorq̧: q̄ si quis illũ expectat: ꝛ lucez primã exuit. Turpis q̇ alto sole semisomn⁹ iacet: cui⁹ vigilia in medio die incipit: et adhuc multis hoc ante lucanũ est. Carul⁹ deniq̧ apud Ciceronez. li. ij. de oratore ait Gaudeo iuditiuz animi mei cnmprobari: q̄ semꝑ statui: Neminẽ sapiẽtie laudẽ ꝛ eloq̃ntie sine summo studio ꝛ labore ꝛ doctrina consequi posse.

Lectio qualis. Tit. xliij.

Rimũ argumentũ composite mẽtis (ait Seneca ad lucillũ Epistola secũda) Existimo posse cõsistere: ꝛ secũ morari. Illud aũt vide: ne ista lectio multoꝝ autoꝝ. ꝛ omnis generis voluminũ habeat aliq̇d vagum ꝛ instabile. Certis ingenijs immorari ꝛ innutriri oportet: si velis aliquid trahere quod in animo fideliter sedeat. Nusq̧ est qui vbiq̧ est. In ꝑegrinatõe vitã agentibus hoc euenit: vt multa hospitia habeant: nullas amicitias. Idem accidat necesse est eis: qui nulli⁹ se ingenio familiariter applicant: sed omnia cursim et properãter trãsmittunt. Non prodest cibus: nec corpori accedit: qui sta

tim sumptus emittitur. Nihil eque sanitatez impedit q̄ re
mediorum crebra mutatio. Non conualescit planta: que
sepius transfert. Nihil tam vtile est: qd in transitu prosit
distrahit librorum multitudo. Sed modo etiā inquis hūc
librum euoluere volo: modo illū. fastidientis stomachi est
multa degustare: q̄ vbi varia sunt et diuersa: coinquināt
nō alunt. Et quum multa pcurreris, vnū excerpe: qd illo
die cōquocas. Hoc ipse quoque fatio: ex pluribus que lego
aliquid apprehendo. Epistola vero Centesimanona sic.
Illud tn̄ prius scribam: quemadmodū tibi ista cupiditas
discendi: qua flagrare te video digerēda sit: ne ipa impe
diat. Nec passim carpenda sunt: nec auide inuadēda vni
uersa: p partes peruenit ad totū. Aptari onus virib9 de
bet: nec plus occupari q̄ cui sufficere possimus. non quā
tū vis: sed quantū capis hauriendū est Quo plus recipit
animus hoc se magis laxat. hec nobis precipere Artallū
memini: quū scholam eius obsiderem9: et primi venirem9
et nouissimi exiremus. Epistola item. xlv. sic: Lectio certa
prodest: varia delectat. Qui quo destinauit puenire vult:
vnam sequat viam: non p multas vaget. Non ire istud
sed errare est. Quintilianus vero li. i. sic: Institutū est vt
ab Homero atque Virgilio inciperet puer: quanque ad in
telligēdas eorum virtutes firmioris iuditio opus est. Sed
huic rei supest tempus. neque enim semel legentur. Utiles
tragedi. Comedia eque plurimū conferre ad eloquentiaz
potest. Cum per omnes et personas et affectus eat Est in
Tragediis verborum grauitas. in Comediis elegantia. Ci
cero vt mihi quidem videtur et iucundus incipientibus
quoque et apertus est satis. Nec prodesse tm̄ sed amari po
test. ¶ Lectio imprimis sit virilis et cum suauitate qua
dam grauis. et non quidem prose similis: quia carmen est
et se poete canere testantur. Non tamen in canticum disso
luta, nec plasmate: vt nūc a plerisque fit effemiata De quo

genere. C. Cesarem pretextatum accipimus dixisse. Si cantas male cantas: si legis cantas. Preterea in lectione demonstrari oportet. puer vt sciat vbi suspendere spiritū debeat: quo loco versum distingtere: vbi claudatꝛ sensus. Unde incipiat. quaudo attolenda vel submitenda sit vox quid quoqꝫ flexu, quid lentius celerius concitatius leni/us dicendum.

¶ Discipulorum offitium Tit. xviij.

T docenti et discenti debet esse ꝓpositum (auctore Seneca epistola Centesimanona) vt ille prodesse velit: hic proficere. Qui ad philosophorum scholas quottidie venit secum aliquid boni ferat. Quidā veniunt vt audiant non vt discant. Epistola vero. liij. sic Eligamus eos qui vitaꝫ doceant qui quū dixerint quid. faciendū sit: probant faciendo. qui docent quid vitanduꝫ sit: nec vnq̄ꝫ in eo quod fugiendum dixerint depꝛhendunt. Eum elige adiutorem quem magis admireris quū videris q̄ꝫ quum audieris. Audiendi auteꝫ sunt p̄ceptores: Plinius eñ Junior inquit. Sed legēdi sem per occasio est: audiēdi nō semper. Preterea multo magis vt vulgo dicitur viua vox afficit: nam licet acriora sint que legas: altius tamen in animo sedent: que pronuntiatio vultus habitus gestus etiam dicentis affigit. Circūspitiendus aūt preceptor est: cuius schole seueritas: pudor imprimis castitas constet. a quo mores primum: mox eloquentiaꝫ discas: que quidem male sine moribus discitur. ¶ Minores autem preceptores: vt ꝛ Quintilianus asserit. Minus docent et peius. Erit etiam obscurior quo quisqꝫ deterior. ¶ Tradendus igitur puer optimo cuiqꝫ preceptori Nam apud eum discipuli quoqꝫ melius instituti aut discent quod inutile non sit imitari: aut siquid errauerint statim corrigentur. At indoctus ille etiam probabit fortasse vitiosa. ꝛ placere audientibus iuditio suo coget.

¶ Hieronimus aũt in aureola: Ledit discipulus magi-strum si per negligentiam suam precepta, eiusq̃ laborem disperdat. Nec tu ipse doceas. nulla ars absq̃ magistro di-scitur Festino igĩ gradu pergamus ad magistros et coꝝ-teramus limina. ¶ Seneca epistola septima: Cum his versare: qui te meliorem facturi sũt. Quintilianus libro. ij Plura de offitio docentiũ locutus: discipulos in vnum interim moneo: vt preceptores suos nõ minus q̃ ipsa stu-dia ament. Et parentes esse: nõ quidem corpoꝝ sed men-tionũ credãt. Multũ hec pietas cõfert studio Nam ita et libenter audient. et dictis credent Ex indicio preceptoris Discipulus pendeat: atq̃ id se dixisse recte quod ab eo ꝓ-babitur credat Multũ preceptoris intueri tã qui audiũt debent: q̃ ipse qui dicit. ita eñ probanda atq̃ imꝓbãda. discernent. Id aũt omne fere Quintilianus a Cicerone mutuatus est. ait eñ ille ad filiũ scribens epistolam: Non minus preceptorem amare habes q̃ ipsa studia Cum ip-se alter existat pater: non dico corpoꝝ sed mẽtiũ multo-magis illis excellentium libenter velit audire et dictis cre-dere: et illi vt similis fias desiderare. ꝛ tandem inter alios studentes te letũ ꝛ alacrẽ reddere Et si qñ emenderis nõ te irasci et si lauderis te inde clariorem studio prebere: quia ꝑcepto is officiũ est docere. Discipuli vero est se do-cilem reddere: quũ opus sit. Iuuenalis deniq̃ satyra se-ptima inquit. Dij maiorum vmbris tenuem ꝛ sine pond-re terram. Spirantesq̃ crocos: ꝛ in vrna perpetuum ver. Qui preceptorem sancti voluere parẽtis Esse loco. Me-tuens virge iam grandis achilles Cantabat patrijs in montibus: et cui non tunc Eliceret risum citharedican-da magistri. Sed ruffum atq̃ alios cedit sua queq̃ iuuẽ-tus. Quod quidem valde nefarium Ut enim Boetius ait. Non est dignus scientia: qui scientie insurgit pre-

ceptori: nec discentis interest probris et contumeliis regentem afficere hinc Diogenes cynicus (vt Laertius scribit) Athenas profectus: quũ Antisthenem conuenisset: Eumq́ꝫ ille repelleret. quippe ex cõstituto suo neminẽ recipiebat Vicit perseuerãtia sua: Illo siquidem aliquando intentante baculum subiecto capite cede inquid. Non enim ita durum. baculum reperies: qui me abs te ꝙdiu aliquid dixeris arcere possit. hinc iam auditor illius factus est. ¶ Fugienda sunt vitiosorum consortia: pessima nanq́ꝫ permixtio est studentibus cum dissoluto et improbo: Discipulus venienti magistro assurgat: Caput inclinet eumq́ꝫ si iubeat assequatur: Ferat et secum cedulas vbi lectionũ dubia scripta sint et preceptorem interroget ¶ Attentus esse discipulus debeat ad audiendũ: Docilis ad intelligẽdum. ¶ Non sit aũt scolasticus Dischbolus: idest a schola discors vel diuersus: ac diuisus. Dischbolus enim dicit qui per vicos. Plateas coponas. lupanaria. spectacula publica. choreas. cõuiueaq́ꝫ discurrit. ¶ Ante omnia grãmatice precepta discenda sunt: per eam nanq́ꝫ studiorum omniũ liberaliũ possessio iucunda redditur. Unde et. M. Tullius teste etiam Quintiliano Artis grammatice diligentissimus fuit. Et in filio (vt in epistolis apparet) Recte loquendi asper quoq́ꝫ exactor est. nam Grammatica quedam professio est: que nisi oratoris futuri fundamẽta fideliter iecerit: quicquid superstruxeris corruet. necessaria pueris. iucunda senibus: et que vel sola omni studiorum genere plus habeat operis ꝙ ostentationis. Hinc grãmatices amor et vsus lectionis non scolarum temporibus: sed vite spatio terminatur: vt idem Quintilianus ait. Rhetorice quoq́ꝫ lepos omnino haberi debet: nam eloquentie studiosi: vt Cicero scribit tenere possunt hominũ

cet⁹.mētes alicere.voluntates impellere quo velint: Nam elo quētie studiosi vt Cicero scribit tenere pūt hoīmcet⁹: mētes alicere: volūtates impellere quo velint: et vn̄ velint deducere.hac eñ cohortamur hac psuadem⁹: hac cōsola mur afflictos hac cupiditates iracūdiasq₃ restinguim⁹.hec nos vrbiū societate deuinxit: hec a vita imani ꝛ fera hoīes segregauit Nihil eñ admirabili⁹ q̄ res splēdore illustrata ꝟboꝝ sententiarūq₃ Prudent₃ quoq₃ discipli ē sodalē hr̄e: nubila nāq₃ exn̄te fortūa diligēter eum fouebit. Urgēteq₃ morbo sedulū se exhibebit. Optie valitudis tpe libell' vicissim gaudebūt: ꝛ loc₃q̄busdā: plurimū deniq₃ alr̄ alteri ꝓferet Pecūia parce īpēdi d₃ illa q̄ ppe defitiēte ipa₃ n̄ sine pudore patriā repetere op⁹ eēt. Quidā ꝟo bn̄di quos doceas alios nāq₃ docere ē ꝓprie facultati īdulgere: vt Boeti⁹ asserit hic Sene.et₃ epist.vij.inq̄t. Cū his ꝟsare q̄ te meliorē facturi sunt. Illos admitte quos tu potes facere meliores Mutuo ista fiūt: ꝛ hoīes dū docēt discūt. Preterea n̄ d₃ discipul⁹ mgr̄o pn̄te lic₃ sūma familiaritate ꝯiūct⁹ nisi iussus q̄d dicere. Qui eñ moderat̄ labia sua prudētissim⁹ ēvt Sapiēs ait. Hic Xeno phs Inepta plurima loq̄nti adolescētulo iccirco inq̄t: aures hēm⁹ duas: ꝛ os vnū vt plura audiam⁹: loq̄mur pauca. Nēo āt stult⁹ tacere p̄t. vt Solō ait Et Sapiēs inq̄t Stult⁹ quoq₃ si tacuerit sapiēs reputabit. ꝛ si ꝯpsserit labia sua intelligēs. Uelit āt discip'ls ac d₃ vbicūq₃ p̄ceptor₃ laudes referre. sic eñ et p̄ceptori et audientibus gratior fiet.

¶ Preceptoris offitiū. Ti.xix.

Illos admitte quos tu potes facere meliores inq̄t Sene.ep'la.vij. Ledit āt discip'ls mgr̄m vt ait Jeronim⁹. Si p negligētiā suā p̄cepta eiusq₃ labore dispdat: vtq₃ docet Quintilian⁹. Sterilis nullo labore vincūt̄. Hic Pythagoras (teste gellio li.i.) Deinceps familia successiōis ei⁹ a principio adolescētes: q̄ sese ad discēdū obtulerāt p nature inditia pēsiculabat. i. mores naturasq₃

hoim ꝯlectatiõe quadã de oris ꝛ vultus ingenio, deq̃ toti⁹ corporis filo atq̃ habitu sciscitabaꝛ: Tũ qui exploratus ab eo idoneusq̃ fuerat: recipe in disciplinã statim iubebat. Jeronimus preterea in aureola sic: Magister quoq̃ discipulum corripit: quem ardentioris cernit ingenij nam medic⁹ si curare cessauerit desperat. Sed ne glorieris: ꝙ multos discipulos habeas. filius dei docuit in iudea et .xij. tantum apostoli illũ sequebanꝛ. phariseoꝝ aũt doctrine omnis populus applaudebat. Nullius psonã accipias: q̃ntumcunq̃ sit potens vel nobilis. si peccauerit corripe eum. Uera eñ amicitia: que sentit dissimulare non debet. Sicut victoria domini triumphus seruoꝝ: sic magistri eruditio discipuloꝝ profectus nisi eñ caput sanum sit omnia membra erunt in vitio. Loquunꝛ que nesciunt. docent que non didicerunt. Magistri fiunt cum discipuli ante non fuerint. Sed nec ad scribendũ cito prosilias: et leui ducaris insania. multoq̃ tempore disce quod doceas. Conuersatione tua magis q̃ sermone profitiant: Reuera nihil fedius preceptore furioso: qui dum debeat esse mansuetus et eruditus: econtra torto vultu trementibus labijs rugata fronte effrenatis conuitijs facie inter pallorem ruboremq̃ variata clamore perstrepit et errantes non tam ad bonum trahit: q̃ ad malum senicia sua precipiat. Quintilianus vero libro ij. Maior adhibenda tamen cura est: vt teneriores annos ab iniuria sanctitas docentis custodiat: ꝛ ferociores ablicentia grauitas deterreat Sumat igitur ante omnia parentis erga discipulos suos animuꝫ: ac succedere se in eoꝝ locuꝫ a quibus liberi sibi tradantur existimet: Jp̃e nec habiat vitia: nec ferat. Nõ austeritas ei⁹ tristꝫ. nõ dissoluta comitas: nec inde odiũ: hinc ꝯtempt⁹ oriaꝛ. Plurim⁹ ei de honesto ac bono sermo sit nã quo sepi⁹ monuerit. H rari⁹ castigabit. Minime iracund⁹: nec tñ eoꝝ q̃ emẽdãta erũt dissimulator. Simplex in docẽdo patiẽs laboris: assiduus poti⁹ q̃ immodic⁹. Interrogãtib⁹ libẽter respõdeat: non interrogãtes pcontetur. In emendãdo que corrigẽda

erunt non acerbus: minimeq; contumeliosos. nam id qui-
dem multos a pposito studendi fugat: quidam sic obiur-
gant quasi oderint. Ipse aliquid immo multa quottidie di
cat: que secum auditores referant licet enim satis exempla
riorum ad imitandum exlectione suppeditet. tamē viua illa
vt dicitur vox alit plenius. precipueq; eius preceptorꝫ. quē
discipuli si modo recte sunt instituti et amant et verentur.
Uix autem dici potest. quāto libentius imitemur eos: qui
bus fauemus. Sed se quoq; preceptores intente ac mode
ste audiri velint. Pueros adolescentibus permixtos sede-
re non placet mihi. nam etiam si vir talis (qualez esse opor-
tet) studijs moribusq; prepositus modestam habere potest
etiam iuuentutem. tamen vel infirmitas ab robustioribus
separanda est. et carendum non solum crimine turpitudi-
nis: verum etiam suspitione. At siquis est qui flagitia ma-
nifesta in eligendo filij preceptore non vitet. Jam huic sci-
at cetera quoq;: que ad vtilitatem iuuentutis componere
conamur esse sibi hac parte omissa superuacua Jucundus
tum maxime debet esse preceptor: vt qui natura sunt aspe-
ri molli manu leuiantur. laudare aliqua: ferre quedam Fa-
cto silentio vnum aliquem (Quod ipsum imperari per
vices optimum est) constituere lectorem: vt protinus pro-
nunciationi quoq; assuescant. Preceptor frequenter in-
terrogare debet: et iuditium discipulorum experiri: nam
quid aliud agimus docendo eos: q̄ ne semper docendi
sint. Jmbecillibus tamen ingenijs sane sic obsequendum
sit: vt tantum in id quod vocat natura ducantur. ita enim
quod solum possunt melius effitient. Nullū preterea ma-
gister expectare vltra debiti temporis spatium debet. Jlle
eñ desidior fieret: secus autem maturius festinabit. Et li-
cet in scholis rigidus esse debeat: ingressu tamen affabilis
erit. Pueris vultum benignū prebeat. parentibusq; eorum
benigniorem affatum. docendiq; aditum spondeat beni-

gnissimũ. sic enĩ nõ solũ puerorũ corda mulcebit: verũ etiã a parẽtib⁹ pecuniã facil⁹ exiget. nã vt Cicero in officijs ait Difficile dictu ẽ quãtope ↄcilict animos comitas: affabilitasq́ȝ sermõis. Ludẽti spatiũ tẽpestiue cõcedat. nã relaxare anim. et dare se iocũditati volũt. Monẽdiq́ȝ tñ caueãt intemperãtiã: meminerintq́ȝ verecũdie: ne voluptate elati: in aliquã turpitudinẽ dilabãt. ¶ Molles caute eijciat ne ceteri quoq́ȝ inficiãt. nam alter alterũ in vitia trudimus: inquit Seneca: Malignusq́ȝ comes: quãuis cãdido: et simplici rubiginẽ suã affricuit. Unumq́ȝ exemplũ luxurie multũ mali facit. Socrati. Platoni ꝛ Lelio excutere mentẽ suã dissimilis multitudo potuisset Nos enĩ ipsi: teste philosopho Quia magis ad voluptates procliui: sumus. iccirco facilius ad intẽperãtiam q̃ȝ ad modestiã inclinamur.

¶ Preceptoris Contubernium vtile esse. Tit. xx.

Zenonem Cleantes (inquit Seneca epistola. vi.) non expressisset: si eum tãtũmodo audisset. vite eius interfuit secreta ꝑspexit. obseruauit illũ an ex formula sua viueret. Plato et Aristoteles et omis in diuersũ itura sapiẽtiũ turba plus ex moribus q̃ȝ ex verbis Socratis traxit Metbrodorũ ꝛ Hermarchũ: ꝛ Polienũ magnos viros ñ schola Epicuri: sed cõtuberniũ fecit Boetius quoq́ȝ discipulos admonet: si possint cũ preceptore cohabitẽt. magis enĩ ita castigãt: eumq́ȝ sepius interrogare poterũt. Et Hieronymus in aureola inquit: Nec te ipse doceas. nulla ars absq́ȝ magistro discitur Festino igitur gradu pergam⁹ ad magistros et eorum teramus limina Seneca idez epistola vij. Cum his versare: qui te meliorẽ facturi sũt: Marcus Tullius in Lelio. Ego aũt a patre ita erã deductus ad Sceuolã sũpta virili toga: vt quoad possem et liceret a senis latere nũq̃ȝ discederem Itaq́ȝ multa ab eo ꝓdẽter disputata: multa etiã breuiter et cõmode dicta memorie mãdacaȝ. fieriq́ȝ studebã eius prudentia doctior.

¶ Finis.

Vocū proprie|tas. Tit. xxi.

Ex Donato.

Omonyma dicūt᷑ que vna appellatiōe plura significāt Ut nepos. Aries.
Synonima. vel polyonia dicunt᷑ plura idē significantia. Ut terra. humus tellus. ensis. mucro. gladius
Alter de duob₃ dicit᷑
Alius de multis
Quis et hic pronōia ꝑpositiua sunt.
Is et idem subiunctiua
Hic hec hoc demōstratiuū est notat em̄ rem p̄sentem
Is. ea. id. relatiū̄ est. na₃ rem absentē significat.
Ad amicum vado
Apud amicum suum
Forma immobilis est. et naturalis
Vult⁹ mouet᷑. et fingit᷑ Terē. in and. forma et vultu Sosia ado. modesto: adeo venusto: vt nihil supra.
Modestus ad probitatē vult⁹ et morum pertinet.
Uenustus ad naturā corporis
Damnum rei est.
Malū ipsi⁹ hominis. Teren. in and. quid fatias illi: qui dederit damnū aut malum
Segnitia ad agēdum dicitur.
Secordia ad cōsiderādū. Ter. in au. Nihil loci est segnitie neq₃ secordie
Exanimatus est perturbatus
Exanimus mortuus dicitur.
Solicitatio que ab alio fit.
Sollicitudo est que inheret mentib⁹
Oramus que bona sunt.
Supplicam⁹ in aduersis: vel cum lachrymis.
Expectamus tam bona q̄₃ mala.
Speramus bona.
Coram ad certas ꝑsonas refertur
Palam ad omnes. Corā indiget ad iectione. palā non indiget. nam generaliter dicitur.
Dispicere est disquirere consilium Tereñ. in and. Iā aliquit dispitiam
Despicere deorsū aspicere.
Amicus animi est.
Amator vero corporis.
Confidētia interdū in bōa significatione: interdū in mala ponitur.
Fiducia vero semper in bona.
Gaudemus nostris.
Gratulamur alienis.
Sempiternū ad deos
Perpetuū proprie ad homines pertinet.
Prudens ē qui intelligentia sua aliquid sentit.
Sciēs qui alicui⁹ inditio rem cognoscit' ergo prudēs ꝑ se sciēs per alios. Ter. in. eu. Et prudēs et sciēs Uiuus: vidensq₃ pereo.
Falsum est fictū mandatium simile veritati.
Uanū nec possibile: nec versimile Tereñ. in. eu. Sin falsū: aut vanum aut fictum est.
Falsū loqui mendacis est: fictum callidi Uanum stulti.
Falsis decipimur Fictis delectamur Uana contemnimus.
Expectatio certorum est.
Spes vero incertorum.
Expectatio ꝓpinquarum re₃

Spes longiquarum
Expectatio destinat tempus.
Spes non destinat.
Ducitur quis ad supplitium.
Deducitur in letitiam.
Cura mentis.
Curatio medicine.
Abducimur vnde nolumus.
Ducimur quo volumus.
Oscula offitiorum sunt.
Basica pudicorum affectuum.
Suauia libidinū vel amorum
Predicamus vt res sunt.
Laudamꝰ extollimus.Terenti in eu.
Predicem.aut laudem:
Statura corpori ascribitur.
Status ad habitū refertur ergo sta-
tus est scenici .Statura longitudo
corporis.
Putamus instantia.
Reputamus preterita.
Credere dubitantis est.
Certnm esse fidentis.
Tacemus consilia.
Reticemus dolores.
Obticemus quorum nos pudet.
Cummendamus nos cognitis.
Committimꝰ ignotis.Terentius.In
eunucho.Ego me tue cōmendo:et cō
mitto fidei.
Inuenire sapientis est
Incipere audacis
Peruicere constantis:
Consilium animi est.
Factum corporis.
Successus fortune:hec tria sūt in ho
minum vita.
Festinitas in dictis.
Facilitas vero in animo et factis.
Donū dijs datur:Munus hominibꝫ
Preminm viris fortibus.

Donum voluntarium est.
Premium debetur.
Munus tam ante factum quaꝫ post
factum datur.
Premium non nisi post factum est.
Insulsus sine sale et sapiētia:aut sine
saltu.
Fatuus inepta loquens.
Insulsus est corde et animo.
Fatuus verbis et dictis.Terentiꝰ in
eunucho.fatuus est.Insulsus tardus
Jus est quod om̄ia recta et in flexibi
lia exigit.
Equitas est: que de iure multuꝫ re
mittit.
Ducimus volentes.
Abducimus inuitos.
Orare est placidos petere
Obsecrare iratos rogare Terē.i ad.
Venit ipsus vltro lachrimās.orās ob
secrans.
Torquemus hoīem
Extorquemus veritatē
Obnuntiat qui malā rē nuntiat.Nā
ꝓprie obnūtiare dicunt augures qui
aliquid mali ominis.seuūqꝫ viderint
Annūtiat qui bonā rē nuntiat
Erratio est pecudum
Error animi ē. et loci in quo erratur
Circūspicimus p̄sentia
Prospicimus futura
Ira ex causa est
Iracūdia ex vitio multum irascentis
Ridet qui simpliciter ridet.
Deridet qui cum alteriꝰ irrisione et
contemptu ridet.
Clemens animo est.
Placidus vultu.
Clemētis est nullum ledere
Placidi est arridere omnibus
Tristis animo dicitur.

Truculentus vultu.
Tristis qui dolet.
Truculentus qui terret.
Audiutores in re bona dicuntur.
Impulsores in re mala.
Fidus est amicus.
Fidelis est seruus.
Fidi in maximis.
Fideles in minoribus negotijs
Metuimus eos: qui nos amant
Timemus etiam inimicos.
Sapis a sapientia.
Ineptis ab ineptia dicitur.
Orator est dum rogat.
Exorator quū impetrauerit ē etiā ora
tor. cui causa defendenda mandat
Monemus consilio.
Hortamur impulsu.
Agere est aliquit vel necessarium fa-
cere.
Agitare voluntarium.
In rem: In vtilitatem.
Ab re: contra vtilitatem. Tereñ in
hecyra. Ita dij deeq; faxint si in rem
est Bacchidis.
Expostulatio q̄rela sed proprie apud
illum ipm qui peccauerit.
Postulatio. querela apud alium de
peccante.
Mereri bona dicimus.
Commereri mala.
Scimus manifesta.
Rescimus occulta.
Agit qui iustam rem dicit.
Orat qui animo demisso precatur vt
quasi benefitium prestetur.
Segregari proprie a meretrice dici-
tur.
Disiungi ab vxore.
Rescimus ex alio.
Scimus etiā per nostram opinionē

¶Ex Aulo Gellio.

Marspiter mars pater.
Diespiter Jupiter diei et lucis pater.
Annales. oīno id sunt: quod historie
Historie non omnino id sunt qđ an-
nales. quāuis vtrunq; sit reꝝ gestaꝝ
narratio.
Historias esse aiunt rerū gestarū vel
expositōem vel demonstratōez
Annales vero esse, quū res geste pluri
mū annoꝝ obseruato cuiusq; anni or
dine, deinceps componant
Diarium quod grece
dicitur quum nō p annos. sed per di
es singulos res geste scribunt
Offendere significat incurrere in ali
quid et incidere
Defēdere auertere atq; depellere
Q. Claudius. a pinnis hostes defen
debant facillime
Quartū consul. tempus assignificat.
et ter ante factum
Quarto consul locum assignificat ac
tres ante factos
Populus oēm partez ciuitatis oēsq;
eius ordines cōtinet
Plebs vero ea dr. in qua gētes ciuiū
patricie non insunt
Die quarto de p̄terito dicim⁹
Diequarte aut Diequarti q̄ pro ad-
uerbio copulate dicta sunt de futuro
dicimus.
Mentit qui non fallit. sed alteꝝ fal-
lere conatur.
Mendaciū dicens ipe fallit
Cū pplo agere ē rogare q̄d pplm qđ
suffragijs suis aut iubeat. aut vetet
Cōtiōez cū pplo hre. ē vba facere ad
pplm sine vlla rogatōe
Preda dnr corpa ipa reꝝ q̄ capta sūt
Manubie vo appellate sūt pecunia

a questore ex venditōe p̄de redacta
Templa appellabant loca p̱ augures
cōstituta in q̇b₃ senatuscōsultū fieri iu
re poterat, sec⁹ enim iust⁹ nō fuisset.
Nec oēs edes sacre tēpla erāt. ac ne
edes q̇dem veste templū erat
Properat ille qui vnum quid matu
re transigit.
Festinat ille. q̇ multa simul incipit ne
q₃ p̱ficit. Dicit̃ aūt festinare quasi fes;
sum esse Nā q̇ multis simul reb₃ ꝑe
randis defessus es. is iā nō properat.
sed festinat.]:
Rhytmus. i. modulus:
Numer⁹ ordo pedū dicit̃:
Melos. i. modulatio cant⁹:
Intollerātia est. quū iniurias q̄ sunt
ferende nō toleram⁹, neq₃ ferim⁹:
Incontinentia est. quū a q̇b₃ reb₃ vo:
luptatib₃ nos tenere dēm⁹ ñ tenem⁹
Vani ꝓprie dicunt̃. non vt vulg⁹ di-
cit. desipientes aut hebetes aut inep-
ti. sed vt veteꝝ doctissimi dixerūt mē
daces et infidi. et leuia inaniaq₃ pro
grauibus et veris astutissime cōpo-
nentes.
Stolidi aūt vocant̃. nō tā stulti ⁊ ex-
cordesq₃ tetri et molesti ⁊ illepidi.
Porcetra que semel peperit dicit̃
Scrofa vero que sepius
Matrona dicta est ꝓprie. que in ma
trimoniū cū viro cōuenisset. ꝙ in eo
matrimonio maneret etiā si liberi nō
dū nati forent dictaq₃ ita a matr[is] no
mine. non adepto iā. sed cū spe ⁊ omi
ne mox adipiscendo. Vñ ipm quoq₃
matrimoniū d̄r
Mater āt familias appellata ē ea so
la. q̄ in mariti māu. mancipioq₃ aut
in ei⁹ i c⁹ marit⁹ māu mācipioq₃ eēt
qm̄ ñ i m̄rimoniū tm̄ s₃ i familiā q₃
mariti et in sui heredis locū venisset
Vena ē ꝯceptaculū sanguis mixti cō
fusiq₃ cū spū naturali. in quo pl⁹ san-
guis est. minus spūs
Arteria est conceptaculū spūs natu-
ralis mixti confusiq₃ cū sanguīe in q̄
plus spūs est. minus sanguinis
Pulsus aūt est intentio mot⁹. remis-
sio in corde et in arteria. natural' non
arbitrariū. Vel aliter puls⁹ est subiul-
sio et palpitatio vel ebulitio vene et
arterie.

¶ Ex Asconio Pediano.

Templa esse dicunt singuloꝝ locorū
diis attributoꝝ
Delubra loca esse multaꝝ edium sub
vno tecte ad diluuio pluuie munita-
rū. Alii delubra dicūt ea tēpla. i n q̇b₃
nūc delubra corpoꝝ abluendoꝝ mo-
re dodonei iouis. aut apollis delphi
ci In quoꝝ delubr[is] lebetes tripodes
q₃ visuntur.
Subsellia tribunalia sunt triū virū
questoꝝ. et hmōi minora iuditia exer
centiū. q̇ non in sellis curilib⁹. nec tri
bunalibus sed in subselliis ꝯsidebāt.
Dies feminino gñe tp̄s. et iō diminu
tiue Diecl'a d̄r breue tp̄s et mora. Di
es horaꝝ. xii. gñis masculinie. Vñ ho
die dicim⁹ quasi hoc die
Oppugnare inimici ⁊ host[is] offitiū ē.
Prodere graui⁹. quū ad eos q̇ amici
esse dn̄t refert̃ hoc verbū
Apte ad v̄ba p̱tinet non obscura.
Palā ad p̄sentiū multitudinē. et qua
litatem frequentis loci
Intelligit̃ aliq̇d argumentis
Animaduertit̃ sensibus presenti ani
mo vtentibus.
Argumentari est argumentis vti ad
rem probandam.

Dicere est amplificatiōe vti ad rē ad
delectandū cōmouendūq; oratorem
oratione perpetua.
Nefandū est non fandū
Nefariū qđ sacra polluit sarreplo so
lita celebrari.ergo nefarij sacrilegi
Tatiensis vna romanoruz tribus a
Tatio rege
Ramnes altera.ab romulo
Luceres alia a luco mōte siue lucre-
cino.siue a luco. quē lucū asylū voca
uerat romulus.
Improbꝰ contra leges
Inofficiosus cōtra merita.
Inhumanus cōtra pietatem

¶Ex Macrobio.

Prudentie est ad rōis normā que co
gitat. queq; agit. vniuersa dirigere.
ac nihil preter rectum vel laudabile
facere.
Prudentie insunt.ratio.intellectꝰ cir
cumspectio.prouidentia. docilitas.
cautio.
Fortitudis est.animū supra periculi
metū agere.nihilq; nisi turpia time-
re.tolerare fortiter vel aduersa.vel ꝓ
spera.Fortitudo ꝓstat magnanimita
tem.fiduciā.securitatē. magnificētiā.
constantiā.tolerantiā.firmitatem.
Tēpantie est.nihil appetere peniten-
dū.in nullo legē moderatōis excede-
re.sub iugū rōis cupiditatē domare.
Tēpantiā sequunt̄ modestia.verecū-
dia.abstinētia.castitas.honestas.mo-
deratio.parcitas.sobrietas.pudicitia
Iustitia est seruare vnicuiq; qđ suū
est.De iustitia veniūt innocētia. ami
citia.cōcordia.pietas.religio. affectꝰ.
humanitas.His ꝟtutibꝰ vir bonꝰ pri
mū sui.atq; inde reip.rector efficitur
Moralis philosophia est. que docet
morū elimatā ꝑfectōem. Naturalis
q̄ de diuinis corpibus desputat.
Rōnalis quū de incorporeis s̄mo ē.
que mens sola cōplectit̄.He sūt totiꝰ
philosophie tres partes.
Festi dies dicati sūt dijs festis insūt
sacrificia.epule ludi.ferie.
Profesti hoībꝰ ob administrādā rem
priuatā.publicāq; cōcessi.
Intercisi deorū hominūq; cōmunes
sunt.
Fasti dies sūt. q̄bꝰ licz fari.ꝑtori tria
verba solennia.do.dico addico.
Nefasti dies ꝯtrarij sunt fastis.
Comitiales sunt quibus cū populo
agi licet.
Comperēdini q̄bus vadimoniuz li-
cet dicere.
Stati qui iuditij causa cū peregrīo
instituunt̄.
Preliares aūt oēs.q̄bus fas ē res re
petere.vel hostem lacessere
Nux iuglās a iuuādo et a glāde di-
cta existimat̄ Uel iuglās quasi iouis
glans.Nā id arboris genꝰ nuces hz
que sunt suauiore sapore q̄ȝ glans ē.
hūc fructū Iouis glādē appellauerit.
Nux Auellana vel ꝑnestina q̄ eadez
est.ex arbore est.que corylꝰ dr.hāc āt
Nucē greci ponticā vocant.
Nux castāea vocat̄ et heracleotica.
Nux greca est q̄ et amygdala dr sed
et thasia eadē nux vocat
Nux mollusca vulgo ꝑsicū appellat̄
Et mullusca nux dicit̄ ꝙ ceteris oi-
bus nucibꝰ mollior sit.
Nuces et Mala sic diuidūt.vt nu-
ces dicāt oīe pomū. qđ foris duro
tegat̄.et intus hz qđ esui est.
Maluz vero qđ foris habeat qđ est
esui.et durū intus includat.

Scdm hanc diffinitionē persicū qd Sueui⁹ poeta inter nuces numerat magis erit inter mala numerandū.

¶ Ex Rhetoricis Ciceronis.

Uirtus est affectio animi constans conueniensq3 laudabiles effitiens eos in quibus est Et ipsa per se sua spōte separata etiaz vtilitate laudabilis Uirtus est animi habitus nature modo:atq3 rationi cōsentaneus :habet aūt partes quatuor.prudentiam iustitiā.fortitudinē tēperātiā.

Prudentia est rerū bonarū et malarū sciētia.partes eius Memoria intelligētia.prouidētia.

Memoria est per quā animus repetit illa:que fuerunt.

Intelligētia est: per quam ea perspicit:que sunt.

Prouidentia per quam futurū aliqt videtur anteq3 factum est.

Justitia est habit⁹ animi communi vtilitate cōseruata:suam cuiq3 tribuens dignitatē.Eius partes:religio pietas:gra:vīdicatio:obseruātia veritas

Religio est:que superioris cuiusdā nature quam diuinam vocāt:curā cerimoniamq3 affert.

Pietas est:per quam sanguine cōiūctis patrieq3 beniuolis offitiū et diligens tribuitur cultus.

Gratia est:in qua amicitiarū et offitiorū alterius memoria et remunerandi volūtas continetur.

Uindicatio est:per quam vis aut iniuria:et omino omne:quod ob futurū est defendendo aut vlciscendo propulsat.

Obseruantia est.p quā hoīes aliq̄ dignitate antecedentes cultu quodam et honore dignant̄

Ueritas ēst.p quā immutata ea que sunt.aut ante fuerunt.aut futura sūt. dicuntur.

Fortitudo est ↄsiderata periculoꝝ susceptio.et laboꝝ ꝑpessio

Eius partes.magnificētia.fidētia.patientia.ꝑseuerātia sunt.

Magnificētia est reꝝ magnarum et excelsarū cū animi ampla quadam ⁊ splendida propositione cogitatio atq3 administratio.

Fidētia ē.p quā magnis et honest⁹in reb9 multū spe anim⁹ in se fiducie cū certa spe collocauit.

Patientia est honestatis aut vtilitat̄ causa reꝝ arduaꝝ ac difficiliū volūtaria.ac diuturna ꝑpessio

Perseuerātia est in rōe bn̄ ↄsiderata stabilis et ꝑpetua ꝑmāsio

Tpantia est.rationis in libidinē atq3 in alios non rectos impet⁹ animi firma et moderata dominatio. Eius partes ↄtinentia. clemētia.modestia.

Continentia est p quā cupiditas cōsilij gubernatōe regit̄

Clemētia est p quā animi temere in odiū alicuius inuentōis concitati comitate retinent̄.

Modestia est per quaz pudor hōest⁹ claram et stabilem comparat autoritatem.

Sunt multa que nos tum dignitate tu3 quoq3 fructu suo ducunt. quo in genere ē gloria.dignitas. amplitudo. amicitia.

Gloria est frequēs d̄ aliquo fama cū laude.

Dignitas alicuius est honesta et cultu et honore ⁊ verēdia dig̅ autoritas

Amplitudo ē potētie aut maiestatis aut aliq̄ꝝ copiaꝝ magna abūdantia.

Amicitia ē volūtas erga aliquē bōa;
rū rez illi⁹ ipius causa quē diligit.cū
eius pari voluntate.

¶ Ex Tusculanis q̄stiōib⁹ Cicerōis

Cernimus oculis

Videmus animo. Cicero. Nos em̄
ne nunc quidem oculis cernimus ea
que videmus.

Uirtus ex viro appellata est. Uiri āt
ꝓpria maxima est fortitudo

Sapiētia sanitas est animi

Insipientia est insanitas q̄dā animi
q̄ est insania.eademq; dementia

Furor est mentis ad oīa cecitas

Egrotatio in corp̄e est

Egritudo in anīo. Est em̄ animi.ad-
uersante rōne contractio

Met⁹ opinio ē magni mali īpendētis

Egitudo ē opinio magni mali p̄ntis

Uolūtas ē.q̄ q̄d cū rōne desiderat.

Libido ē cupiditas vel appetētia ef-
frenata.q̄ in oīb⁹ stultis inuenit. est
enim aduersus rōnem incitata vehe
mentius.

Gaudiū dicit quū rōne anim⁹ moue
tur.vt placide atq; constāter

Leticia est sine ratione animi elatio.
nam cum et inaniter et effuse anim⁹
exultat.tum illa leticia gestiens vl' ni
mia dici pōt et profusa hilaritas. egri
tudini subijciunt. Inuidentia emula
tio.obtrectatio.miscōia.angor.luctus
meror.erumna.dolor.lamentatio.sol-
licitudo.molestia.afflictatio.despera-
tio.et siqua sunt de gn̄e eodem.

Inuidentia est egritudo suspecta pro
pter alteri⁹ res scdas.que nihil noce-
ant inuidenti. Nam siquis doleat ei⁹
reb⁹ scdis a quo ipe ledat nō recte dr
inuidere.vt si hectori agamemnon

Emulatio dupliciter dicitur. est em̄
hoc nomen et in laude et in vitio. nā
imitatio virtutis emulatio dicitur. et
tunc laudis est. Est itē emulatio egri
tudo.si eo quod quis concupierit ali-
us potiatur ipe careat.

Obtrectatio est ea.quā intelligi
Zelotypiam volo. Egritudo ex eo q̄
alter quoq; optiatur eo quod ille ipe
concupierit.

Miscōia est egritudo ex miseria alte
rius iniuria laborantis

Nemo em̄ patricidē aut proditoris
supplicio miscōia cōmouetur

Angor est egritudo premens

Luctus egritudo est ex ei⁹ qui char⁹
fuerit interitu acerbo.

Meror egritudo flebilis

Erumna egritudo laboriosa

Dolor egritudo crucians

Lamentatio egritudo cū eiulatu

Sollicitudo egritudo cū cogitatiōe.

Molestia egritudo ꝑmanens

Afflictatio egritudo cum vexatōe cor
poris.

Desperatio egritudo sine vlla rerum
expectatōe melioꝝ

Metui aūt subiecta sūt.pigritia.pu-
dor.terror.timor.pauor.exanimatio.
ꝯturbatio.formido.

Pigritia metus est consequentis la-
boris.

Terror metus contingens. exquo fit
vt pudorem rubor. sic terrorem pal-
lor et tremor et dentium crepitus cō-
sequator.

Timor met⁹ mali appropinquantis.

Pauor met⁹ mentē de loco mouens.
exquo illō Ennij. Tū pauor mihi sa-
pientiā oēm ex animo expectorat.

Exanimatio met⁹ subsequēs.et quasi
comes pauoris.

Conturbatio met⁹ excutiēs cogitatā
Formido met⁹ ꝑmanens
Uoluptati subiecta sūt. maliuolentia letans malo alieno delectatio. iactatio. et similia.
Maliuolentia est voluptas ex malo alteri⁹ sine emulumēto suo.
Delectatio voluptas suauitate audit⁹ aīm deliniēs. et qualis est hec auriū. tales sūt oculorū. et tactuū ⁊ odorationū. et saporū. que sūt oēs vnius gn̄is ad ꝓfundendū animū tanq̄ȝ illi que facte voluptates.
Jactatio est voluptas gestiens. et se efferens insolentius.
Libidini subiecta sūt. ira. excādescentia. odiū. inimicitia. discordia. indigētia. desideriū. et cetera eiusmodi.
Ira est libido puniendi ei⁹. q̄ videat lesisse iniuria.
Excandescētia ira est nascēs. et modicoq̄ȝ existens.
Odiū ira inuerata
Jnimicitia ira vlciscēdi tp̄s obſuās
Discordia ira acerbior intimo odio et corde concepta.
Jndigētia libido inexplebilis
Desideriū libido eius q̄ nondū adsit videndi.
Auaritia est opinio vehemēs de pecunia quasi valde expetenda sit inherens et penitus insita.
Facilitas in bōis reb⁹ est. que suple aliij ad alia bona sūt aptiores
Procliuitas in malis ē reb⁹ lapsio
Morbus appellatur totius corporꝭ corruptio.
Egrotatio morb⁹ cū imbecillitate.
Uitiū dr̄ quū partes corpis inter se dissident exquo prauitas membrorū distortio. deformitas.

Sanitas animi dr̄. quū eius iuditia opinionesq̄ȝ ꝯcordāt
Jnsanie. vt dixit Enni⁹ Jnitiū ē color. vox. oculi. spūs. impotētia dictorū atq̄ȝ factorū quā partē hn̄t sanitatis.
Pulchritudo corporis est quedā apta figura membrorū cū coloris quadam suauitate.
Perturbatio est aduersa rōne cōtra naturam animi cōmotio
Sapiētia est rerū diuinarū et hūanarū scia cognitioq̄ȝ. que causa cuiusq̄ȝ rei sit. ex quo efficit vt diuina imitetur humana oīa inferiora virtute ducat.
Ridere concessum est
Cachinatio vituperatur
Gaudere decet
Letari non decet
Spes est boni expectatio
Metus mali expectatio
Fidentia. i. firma animi ꝯsisio. scientia quedam est et opinio grauis non temere assentiens.
Bonus vir dr̄ oīb⁹ ꝟtutib⁹ instructus et ornatus.
Btūs dicēdus est q̄ sit in bonis nullo adiuncto malo
Btā aūt vita virtute conficit.

Ex Uegetio de re militari.

Alares equites dn̄r ab eo q͞ ad similitudinē alaꝝ ab vtraq̄ȝ parte protegant acies. que nūc vexillatōes vocātur a velo q̄r velis hoc est flāmulis vtunt. Nūc aūt. i. tpe ipius Uegetij.
Exercit⁹ ex re ipa atq̄ȝ ope exercitij

nomē accepit. vt ei nunq̄ꝫ liceret
obliuisci a ꝫ quod vocabat̄
Legio ab eligendo appellata est
ꝙ vocabulum meoꝝ desiderat fidē
atqꝫ diligētiā q̇bus milites ꝓbāt̄
In singulis aūt legionibus roma
noꝝ sena milia interdū amplius
militare consueuerunt In vnaqꝫ
legione decem cohortes ess debe-
bāt. habebat aūt peditū sex milia.
Equites. dccxxxij. Minor eni̅ nu
merus armatorū in vna legione
esse nō debebat. Maior tn̄ inter
dum esse consueuit.
Tribunus vocatus est a tribu.
tribuēdoqꝫ iure. preerat eni̅ mili-
tibus quos ex tribu primus Ro-
mulus legerat.
Tessarij dicebāt̄. qui tessaraꝫ per
cōtubernia militū nuntiabāt
Tessara aūt dicebat̄ preceptū du
cis quo vel ad aliquod opus vel
bellū mouebatur exercitus.
Canditati milites erant principa
les. qui priuilegijs muniebantur
Centuriones erant qui singulas
curabant. centurias
Decani erāt. qui decem militibꝫ
prepositi.
Magistri militū non tantum bi-
nas legiones. sed et plures nume
ro gubernabant.
Centuria vel manipulus inter pe
dites appellabatur.
Turma vero inter equites dice-
batur. habebatqꝫ vna turma eq̄-
tes xxxij.
Decurio qui preerat turme dice-
batur.
Tubicines ad bellum vocant mi
lites rursumqꝫ receptui canentes
reuocant.
Cornicines et buccinatores quo
tiens canūt. non milites. sed eorū
signa obtemperāt ad nutum. aut
quum mouenda. aut iam mota fi
genda sunt.
Tuba que directa est appellat̄
Buccina que in semetipam ereo
circulo flectitur
Cornu qđ ex vris agrestibꝰ argē-
to nexū tpatū arte ꝛ spū canentis
flatu emittit auditū. Per hec autē
tria indubitatis sonis agnoscit ex
ercitus vtrū stare. vel progredi.
an certe regredi oporteat. vtꝝ lon
ge prosequi fugiētes an receptui
canere.
Sarisse longissimi contierant
Testudo de materia vel tabula-
tis ꝯtexitur. que ne exurat̄ incen
dio corijs vel cilicijs. cētonibus-
qꝫ vestitur. hec intrinsecꝰ accipit
trabē que adunco ꝓfigitur ferro.
appellaturqꝫ aries. vel ꝙ durissi-
mā frontē habet. que subruat mu
ros vel ꝙ more arietum retroce-
dat. vt cuꝫ impetu vehementius
feriat.
Testudo aūt ad similitudinē ve-
re testudinis vocabuluꝫ sumpsit.
nam sicut illa mō reducit mō pro
fert caput. ita machinamentū in-
terdū reducit trabem. interdū ex
erit. vt fortius cedat.
Plutei dicunt̄ qui ad similitudi-
nē cassidis conterunt̄ e vimine et
cilicijs vel corijs protegunt̄. ternis
qꝫ rotul̄. quaꝝ vna in medio due
in capitibꝫ opponunt̄. in quācun-
qꝫ partem volueris admouēt̄ mo
re carpenti. quos obsidentes ap-

plicant muris.eorumq; munitōe protecti sagittis siue fundis vel missilib9 defensores oēs de pug nacul is ciuitat] exturpant.vt sca lis ascendenti facilior prestet oc casio.
Agger ex terra.lignisq; extollitur contra mur.de quo tela iactant.
Malleoli velut sagitte sunt.7 vbi adheserint.quia ardentes veniūt vniuersa conflagrant]
Phalarica aūt ad modū haste va lido p̄figitur ferro. Intra tubum etiam hastile sulphure resina bi tumine.stupisq; conuoluit infuso oleo.qd̄ incendiariū vocant.q̄ ba liste impetu destiata p̄rupto mu nimine ardens figit ligno.turri tāq; machinā frequēter incendit
Telenon dr̄ quotiens vna trabs in terrā p̄alte desigit.cui in sūmo vertice alia transuersa trabs lōgi or dimensa medietate connectit eo libramento.vt si vnū caput de presseris.alter erigat.in vno quo q; capite cratib9 siue tabulat] cō texitur machīa.in qua pauci col locant armati. tunc p funes vno attracto. depressoq; altero capite eleuati imponunt in mur.
Erostra pons dr̄.qui de turre li gnea rotis ducta.murisq; appro pinquata.in murum repente per ducitur.
Balista funib9 neruis.chordisq;. tendit.que quāto prolixiora bra chiola habuerit.hoc est quāto ma ior fuerit.tāto spicula longi9 emit tit.que si iuxta artem mechanicā temperetur.et ab exercitatis ho minib9. qui mensurā eius an̄ col legerint.dirigatur. penetrat qd̄ cunq; pcusserit.
Onager aūt dirigit lapides. sed pro neruor crassitudine et mag nitudine saxor pondera iaculat nam quāto maior fuerit. tāto ma iora saxa fulminis more torquet his duobus generibus nulla tor mentorum species vehemētior in uenitur.
Scorpiones dicebant.quas nūc manubalistas vocant.ideo sic vo cati.q parui subtilibusq; spicul inferant mortem (bus sil'is
Venetus color marinis est fluct
Pila missilia erant.quib9 vteba tur pedestris exercitus. ferro sub tili.trigono p̄fixa nouem vnciarū sine pedali.q in scuto fixa nō pos sent abscindi.7 loricā scienter. ac fortiter directa facile prorūpebāt. cuius generis apud nos iam ra ra sunt.hec ex Vegetio Modest9 aūt ait. Pilū maius vocari missi le.quod erat ferro triangulo vnci arum nouem hastili pedu quin q; semis.suoq; tpe spiculum dice batur ad cuius iactu exerceban tur precipue milites.vocari mis sile quod erat ferro triangulo vn ciarum nouem hastili pedū quin q; semis.suoq; tempore spiculu diccbatur ad cuius iactum exer cebantur precipue milites. quod arte 7 virtute directum 7 scuta tos pedites 7 loricatos eq̄tes se pe transuerberabat. Alterum ve ro pilum minus erat ferro vncia rum quinq;.hastili trium pedum semis.quod tunc verriculū. Nūc Verutum dicitur.

Nunc autem tempore ipsius mo
desti intellige

Ex Capro.

Circiter ad numerũ refertur.
Circum ad locum
Circa ad tps
Tunc tpis aduerbium
Tum ordinis est.
Fidus amicus
Fidelis famulus dicit.
Cognoscimus ignota et inuisa.
Agnoscimus que nobis excide-
rant.
Similis illi⁹ ad mores refert
Similis illi ad vultum
Collactaneus est eisdem mãmis
educatus
Collacteus est. qui vno eodemqȝ
lacte educatus est.
Suscipimus ad animũ et men-
tem refertur. vt susceptum perfi-
ce munus.
Suscipim⁹ corpe. vt suscipiũt fa-
mule collapsaqȝ membra
Accidit aliquid aduersi
Contingit aliqd pulchri
Inuidus qui inuidet
Inuidiosus q inuidiã substinet
Uortex fluminis est
Uertex capitis
Pauperies damnũ est
Pauptas ipa conditio
Mamme hois sunt
Ubera sunt pecudum
Precor prospera.
Impcor tet ra.
Sanguis dum manet est
Cruor effusus est
Summus ipi
Accipim⁹ ab alio. sic quũ dabim⁹
dicendũ est accipe. quũ pmittim⁹
ipi tollere. dicendum est
Sume.
Pone loci aduerbium est
Post tpis.
Uultus mutat
Facies pmanet
Mestus animo.
Tristis aspectu dr
Protenus p.e. aduerbiũ locale est
id est porro tenus. vt Cũ proten⁹
vtraqȝ tellus vna foret
Protinus p.i. aduerbiũ est tpale.
id est statim
Hic malus nauis arbor est.
Hec malus frugifera
Pinnas muroꝝ.
Pennas auium dicimus
Exprobat. qui commemorat. que
prestitit.
Opprobat. qui opprobrium dicit
hoc est vitium
Primus ex multis
Prior ex duobꝫ dr.
Ducit vir.
Nubit mulier
Carcer dicit i quo homines coer
centur.
Carceres vero vnde currus effũdunt.

Ex Pompeio Festo.

Apd et penes in hoc dñt. q apd
psonã cũ loco fcat penes psonã et
dominium ac potestatem. qd tra
hitur a penitus
Abgregare ẽ ab grege ducere
Adgregare ẽ ad gregẽ ducere.
Abalieat⁹ quẽ qs a se remouerit.
Alienatus qui alienus factus est

Amita patris mei soror dicta q̄
a patre amata est. Naz plus soro-
res a fratrib⁹ q̄z fratres diligi so-
lent. videlicet ꝓpter dissimilitudi-
nem ꝑsonaꝝ
Matertera matris soror. q̄si ma-
ter altera
Conciliū dr̄ a ppl'i consensu. Uel
a concalando .i. vocando
Consiliū vel a consulēdo dicit̄. vl'
q̄ in vnā sententiā pluriū mētes
ꝯsiliant. et conueniāt. sed a silētio
credibili⁹ dictū putatur. quo ma-
xime inuenitur.
Canterius hoc distat ab Equo. q̄
maialis a Uerre. Capus a gallo
Ueruex ab ariete. Canteri⁹ enim
equus est. cui testiculi amputant̄
Cuncti dicunt̄ q̄dem oēs. sed cō-
iuncti et ꝯgregati. At ỽo oēs etiā
si diuersis in locis sint
Expetrect⁹ ē. q̄ p se vigilare cepit
Expergit⁹ ab alio excitat⁹. quē so
lemus dicere expgefactum
Exercit⁹ ꝛ militū Copia dr̄ ꝛ bō
multis negotijs exercit⁹ sed supi⁹
quarti ordinis. hoc secūdi est
Exemplū est. qd̄ seq̄mur. aut vi
temus.
Exemplar qd̄ sil'e facim⁹. Jllud
aīo estimat̄. Jstud ocul' ꝯspicitur.
Jbi dr̄ quū loc⁹ semel demr̄atur.
Jbidem quum sepius
Monstꝝ dictū. velut Monestꝝ
quod moneat aliq̄d futuꝝ
Prodigiū velut p̄dicium q̄ p̄dicat.
Portentū q̄ portendat
Ostentū q̄ ostendat
Monstra dicunt̄ nature moduz
egredientia. vt serpens cū pedib₃
Auis cū quatuor alis. homo cum
duobus capitibus
Noxia apud antiquos damnū si
gnificat. sed a poet' ponit̄ p culpa
Noxa ponit̄ pro peccato aut pec-
cati pena.
Obiurgatio post turpe Factum.
Castigatio vero monitio est ante
commissum.
Palmites vitiū sarmenta appel-
lantur, quod in moduz palmaruz
virgulas quasi digitos edunt.
Palmule appellant̄ remi. a simili
tudine manus humane
Posticū hostiū in posteriore par
te edium. Ceterū antiqui etiā vi-
cinum habitantem ad posteriorē
partem edium sic appellarūt. De
niq₃ et que ante nos
Antica. et que post nos sunt posti
ca dicunt̄ Etiā dexterā
Anticam. sinistrā posticam sic et
ea celi pars que sole illustrat̄. ad
meridiem antica vtiq₃ nominat̄.
que ad septentrionē ē postica. rur-
sumq₃ diuidunt̄ in duas partes
orientem et occidentem
Presidium est. qd̄ pro vtilitate et
salute alicui⁹ auxilij gratia p̄po-
nitur.
Subsidiū qd̄ postpositum est ad
subueniendū laborantib₃
Properare aliud est. aliud festina
re. qui Unū mature trāsigit. is p
perat. Qui m'lta simul incipit ne
q₃ pficit. is festinat
Quatenus significat qua fine. si-
cut hactenus hac fine. Quatinus
ỽo quoniā
Quāmor fcat q̄scito. Mox ỽo
p se fcat postea vel paulopost.
Regiū est quod est aut fuit regis

Regale est dignū rege.
Sons nocens
Insons innocens.
Secus aliter.
Haud secus non aliter
Stirps est numm⁹ signatus
Stipes vo fustis terre defixus
Tuor video
Tueor defendo
At differentiā rerum significat vt quum dicimus scipio eit bellator at. M. Cato orator

Ex nonio marcello.

Amare vim hꝫ maiorem
Diligere leui⁹ amare. Cicero ad brutū sic igitur facies Et me aut amabis. aut quo ꝯtentus sum di liges. Alere est victu tꝑali vitam substinere.
Educare aūt ad facietatē ꝑpetuā educere
Meretrix honestiorꝭ loci est ꝛ q̄stus. nam meretrices dicte sūt qꝛ copiā sui tantūmō noctu facerēt. Prostibula ꝙ añ stabulū stet que stus diurni et nocturni cura.
Genetrix semꝑ que genuerit nūcupaꝛ: Mater vo aliquando pro nutrice ponitꝛ
Pudet verecūdie est
Piget penitētie
Osculum ab ore
Suauium a suauitate dicitꝛ
Sacrificare est veniā petere
Litare ē ꝓpitiare et votū ipetrare
Expleri ē tantūmō plenum esse.
Satiari supra modum

Arcus suspensus appellaꝛ fornix.
Arquus non nisi in celo. quē irim poete dixerunt
Fors est casus tꝑalis
Fortuna dea est ipa.
Ferus ē seuus
Ferox ē fortis
Faustum est quasi a fauendo dictū. ac ꝑ hoc prosperꝝ et ꝓpitium. Uñ contra Infaustuꝫ minaxe et impropitium
Festū vo solenniter letū ꝛ feriatū
Animus ē quo sapimus
Anima qua viuimus Sine animo anima est debilis. hic anim⁹ ad intelligentiā tributus.
Uultus ē voluntas. que pro motu animi in facie oñditur
Facies oris species
Mussare hoīm est occulte quid et pressa voce loquentium. quod celatum velint
Murmurare autēꝫ maioris sont est proximi ad tumultum
Priores compatiui sunt gradus.
Primores sūme queqꝫ res Turpilius in Demetrio. Sādalia inīnixa digitis primoribꝫ
Poesis textus scriptorꝝ vt odyssea vel ilias homeri. aut Eneis Uirgilij.
Poema inuenio parua. que paucis verbis exprimiꝛ. vt in gladiatoribꝫ ludis homeri
Poetica est ars earū rerꝝ. Diomedes vero sic ait. Poetica est ficte vereqꝫ narratōis ꝯgruenti rhythmo vl' pede cōposita metrica structura. ad vtilitatē voluptatēqꝫ accōmodata. Poetice ars ipa intel-

ligitur Poema aūt pars opis. vt. tragedia. Poesis contextus ⁊ corpus totius operis effecti Ut ilias odyssea. eneis.
Fora neutro genere iuditiorum ⁊ litium sedes sunt
Fori masculino gñe sūt spatia in nauib⁹ aptiora
Peritus est plusq̄ doctus.
Urbs est edificia
Ciuitas Incole
Scius secum
Consci⁹ cū alio scius ē. licet ɔsciū indifferenter positū legerimus
Auspicium est auium cōspectio. ⁊ que ex volatu auium significentur et vocib⁹
Augurium autem rerum omniū coniecturas prudenter ac diligēter amplectitur
Monstra ⁊ ostenta similiter intelliguntur. q̄ iminentia mōstrēt. ⁊ ostendant
Omen votum ē mētis ⁊ vocis. Unde sacrificantib⁹ dicit̄. bōa habere omnina. i. vt circūstātes ⁊ bona mente velint. ⁊ recta orib⁹ proferant. Portentum non solum q̄ portendat. sed quod iam apportet ⁊ fatiat in his significatiōib⁹. que in auspitijs ⁊ augurijs ⁊ extispicis ostendunt̄
Prodigiū aūt semp̄ pessimū ē dictū quasi porro adigendū. Uirgi. li. ij. enei. Sola nouū dictūq̄ nefas harpya celeno prodigiū canit ⁊ tristes denuntiat iras
Festus vo vt supi⁹ patuit. scribit prodiguū velut predictū q̄ p̄dicat
Iniuria leuior est q̄ Cōtumelia pacuuius. patior facile iniuriam. si est vacua a contumelia
Fulmen ē telū ipm. qd iacit̄
Fulgur ignis q̄ coruscat fulmine. Unde ⁊ fulgetra dicitur fulgor.
Fulguratum dicit̄ fulgure tactu vel exustum.
Iurgium leuior res est q̄ lis. siq̄dem inter beniuolos ac ɔpinq̄s dissentio vel ɔtētio iurgiū dr
Lis īter inimicos dissentio appellatur.
Audatia temeritas est
Audentia fortitudinis
Merx ē species ipa
Mercatura est act⁹ ipe lucri de merce.
Mercatus aūt locus in quo agitur mercatura
Peius a malo dr. qd in vsu ē ⁊ creberrime frequentat̄
Deterius vo a bono discernit̄. vt minoris sit meriti. q̄ illud. quod placet Uirgilio li. iiij. georgi. Deterior q̄ visus eum ne prodig⁹ obsit Dede neci. Idem li. viij. Deterior donec paulatim. ac decoloretas hec enim melioribus cōparata sunt.
Circus est planities rotunda. vt circuitus.
Glob⁹ soliditas vndiq̄ rotunda. vt ē sphera et staminū glomera
Preda corpa ipa rer̄ q̄ capiunt̄.
Manubie vo pecunie ex p̄da vēdita redacte
Peruicatia est interdū bonarum rer̄ pseuerantia
Pertinatia semp̄ malar̄.
Sensus dñr q̄ sentiunt
Sensa q̄ sentiunt̄
morosa ɔtrarijs puersisq̄ morib⁹

Morata bonis moribus
Morigera aliis morē gerēs.i.ob-
sequens.
Vegetum incolume est
Vigēs forte.nā vegetū corpis
Vigēs etiam animi possumus di
cere.vt in multis
Profecti dies sūt a festiuitate va-
cui.Festi dies in quibus festa colunt
Querere z requirere hoc differt.
q requirere est diu querere
Specula locus eminens vn̄ lon-
gius inspici potest
Speculū despicientiā significat.
Profiteri voluntatis est
Cōfiteri necessitatis. Cicero pro
Manlio.hoc ego nō solū cōfiteor
vez etiam profiteor.honesti⁹ vel
profiteri q̄z confiteri
Dulc⁹ tecta z clausa malignitas
Vulnus hians patens.
Turpe leuior res ē q̄z fedū Tulli
us de offi.Luxuria \-o cū omi eta
ti turpis.tū senectuti fedissima ē.
Dignitas viris
Venustas feminis sit attribuēda
Tul.de offi.li.i.Venustatē mulie
brē dicere debem⁹. Dignitatez vi
rilem.
Ignosco pteritis
Concedo futura. Tul.ad cesarez
iuniorem Qr mihi z phillippo va
catōem dabis gaudeo.nā z pteri-
tis ignoscis.z cōcedis futura
Despicere grauius est q̄z contem
nere. Tulli⁹ in Verrem. Quēqz
ztempserit Despexerit
Cupiditas z cupido diuersa sunt
nā cupiditas ē leuior Lucili⁹ Cu
piditas ex hoīe.Cupido ex stulto
nūq̄z tollit. q cupiditas ps q̄daz
sit tēperatior defluēs ex cupidinē
Imitatio simplex.z liuorē atqz in
uidiam non admittit
Emulatio hz q̄dē imitandi studi
um sed cum malitie opatiōe
Probatū ē spectatū vis maioris ē
Lucili⁹.Tuam probatam mihi z
spectatā adolescentiā
Bellū z preliū hoc drīt q prelia
partes sunt belli. hoc est in bello
congressiones.Lucili⁹.Vt roma-
nus ppls victus vi. z superatus
preliis est sepe multis bell\- \-o nūq̄z
q̄z.In quo st\- oia.Virgi.li.xi. In-
fantem fugiēs media inter prelia
belli.Sustulit exilio comitem
Euitare plus est q̄z cauere. Luci
lius li.vi.Quid cauendū tibi cen
serem z q̄d euitandū maxime
Vetustiscere z veterascere q̄d in
tersint.Nigidi⁹ deplanauit Dice
m⁹ q̄ vetustate deteriora fiūt ve-
nustiscere Inueterascere que me
liora.
Nocens a nefario et impio dista
re voluit Tullius.de offi.libro.ii.
Vt nocens leuius videri possit.
Ait enim. Nec tamen vt hoc fu-
giendum est.ita habendū est rel
ligioni contrarium. Nocentem
aliquando et nefarium Impium
qz defendere
Mutuum sine vsuris
Fenus cum vsuris sumit.
Nutare capitis est
Annuere vel nuere narium vl la
biorum
Nictare oculorum
Innuere est fatie significare

Opprimere mai⁹ ē. q̄ȝ extingue-
re. Tullius de amicitia. Quāob-
rem danda opa ē. Nequa amico
rum dissidia fiāt. Sin tale aliqd
euenerit. vt extincte potius ami-
citie q̄ȝ oppresse videāt. quasi qd
extinguit possit reflāmari. qd op-
primit. non queat
Morbus ē. cuȝ accessu vtiqȝ aut
contagiū aut tpis
Uitiū est ppetua ꝛ insanabilis ꝛ
irreuocabilis causa
Meminisse omnium est animā-
tium. vt cibi. potionis. somni volu
ptatis.
In memoriā redire. seu reuocare
qd exciderit nisi hoīes posse.
Die quarto tpis pteriti
Die quarta tpis futuri eē volunt
Qui mentit ipse non falsus alter
fallere conatur
Qui mendatiū dicit ipe fallit. vt
P. Nigidius manifestauit
Properare is dicit. qui vnū quid
mature trāsigit
Festinare dicit qui multa sil' inci
pit. nec pficit
Auarus semp in rephensione est
Auidus aūt ab auendo. qd ē etiā
honeste incipiendo.
Prospicere aduersum videre dr.
Respicere quasi retro aspicere
Innocens non nocens
Innocuus illesus.
Miserari ē flere ꝛ lamētari
Misereri miseratōem alienis ca
sibus exhibere
Multum infinitum est. auarisqȝ
applicandum
Satis finitum ē. parcis ꝛ se con-
tinentibꝫ applicandū.

Inniti incumbere est. Uirgilius
li. vi. Ille vides pura iuuenis qui
innitit hasta
Obniti vo ē contra aduersa ob lu
ctari. Uir li. iiij. ge. Usqȝ adeo ob
nixi non cedere
Ergastulum neutro gnē carcer est
locus est.
Ergastulus gnis. m. custos pena
lis loci
Fremere ē magnum sonare. Uir
gili⁹ li. iij. Geor. Fluctibꝫ ꝛ fremi-
tu assurgēs Benace marino.
Frendere ē dētem dētibus irascē
do quatere. Uirgi. li. iij. Dētib⁹ in
frendēs de Polyphemo loquēs
Pecuniosi a pecore dicti sunt
Locupletes a possessionibꝫ locoꝝ
olim nanqȝ res erat in locoꝝ pos-
sessionibꝫ ꝛ in pecore. vn̄ pecunio
si ꝛ locupletes vocabant

Ex tullio de natura deorum.

Phylosogia. i. nature ratio
Theogonia. i. deoꝝ origo
Prolepsis appellat ab Epicuro q̄
latine anticipatio dr. quā an̄ epi-
cuꝝ nemo eo vbo nominarat
Hemarmenen dicunt fatalē ne-
cessitatem
Mantice latine diuinatio dr
Pietas ē iustitia aduersus deos.
Sanctitas ē scientia colēdorum
deorum
Relligio deoꝝ cultu pio cōtinet
Amicitie nomen ab amore ē dcm̄
Cometas greci. nostri crinitas vo
cant.

Arterie vo ſpm̄.nā ſanguis ꝑ ve-
nas in oīe corp⁹ diffundit.⁊ ſp
ritus ꝑ arterias Utreqꝫ aūt cre
bre multeqꝫ toto corpe intexte viꝫ
quandā incredibilē artificioſi ope
ris.diuiniqꝫ teſtant
Pupilla vocat acies ipa qua cer-
nimus.
Palpebre ſunt tegumēta oculorū
molliſſime tactu Muniteqꝫ ſunt
palpebre tanq̄ꝫ vallo piloꝝ
Mūdus eſt. quaſi cōmunis deo
rū atqꝫ hominū domus.aut vrbs
vtrorunqꝫ.
Phyſicus.i.naturalis
Sphera eſt glob⁹ ex ſolidis
Circulus aūt orbis.qui cycl⁹ gre
ce dicit.eſt ex planis
Annua ſolis ↄuerſio fit dieb⁹ qn-
qꝫ ⁊ ſexaginta ⁊ trecentis. quarta
fere dici parte addita.
Annū magnū mathematici noīa
uerūt.qui tn̄ efficit quū ſolis ⁊ lu
ne et q̄nqꝫ errantiū ad eandē in-
ter ſe comparatōem ↄfectis oīm ſpa
tijs eſt facta conuerſio.
Uener; ſtella infima eſt quinqꝫ
errantiū q̄ phoſphoros grece luci
fer latine dicit.quū antegredit ſo
lem. quū ſubſequit aūt heſperos
ea curſum anno conficit
Naturam Zeno ita diffiniuit. vt
eam dicat ignem eſſe artifitioſuꝫ
ad gignendum.
Saturnū cū eſſe voluerūt.q̄ cur-
ſum ⁊ ↄuerſionē ſpatioꝝ ac tem-
poꝝ ↄtineret.q̄ de⁹ grece id ipſuꝫ
nomē hꝫ.Cronos em̄ dr.q̄ ē idem
qḋ ſpatiū tp̄is.Saturn⁹ aūt ē ap
pellatus.q̄ ſaturaret annis. ex ſe
em̄ natos comeſſe fingit ſolit⁹.qꝛ
ↄſumit etas temporꝝ ſpatia.anniſ-
qꝫ p̄teritis inſaturabiliter explet
Uinct⁹ aūt ab ioue.ne immode-
ratos curſus haberet.atqꝫ vt euꝫ
ſydeꝝ vinclis alligaret
Juppiter.i.iuuans pater.quē con
uerſis caſib⁹ iouē a iuuādo appel
lamus A poetis pater diuūqꝫ ho
minūqꝫ dr.A maiorib⁹ aūt noſtr;
Optim⁹ Maxim⁹ .Et q̄dē ante
optim⁹.i.bn̄ficētiſſim⁹ q̄ꝫ maxim⁹
qꝛ mai⁹ eſt. certeqꝫ grati⁹ ꝓdeſſe
oīb⁹ q̄ꝫ opes magnas hr̄e. De hoc
et; augures noſtri dicūt ioue ful-
gēte tonāte.i.celo fulgēte ⁊ tonāte
Aer. vt ſtoici diſputāt.interiectus
inter mare ⁊ celū Junonis noīe
ↄſecrat.q̄ eſt ſoror ⁊ ↄiunx iouis.
q̄ ⁊ ſil'itudo eſt etheris.⁊ cū eo ſū
ma ↄiunctio Effeminarūt aūt eū
Junoniqꝫ tribuerūt. q̄ nihil ē eo
mollius.
Junone a iuuādo credo noīatam
Neptunn⁹ a nanno deducit pau
lum primis litteris immutatis.
Ceres tanq̄ꝫ geres a gerēdis fru-
gib⁹ prima lr̄a mutata dr
Mauors dict⁹ q̄ magna vteret.
Minerua dicta vel q̄ minueret
vel minaretur
Jani nomē ab eundo dedictum ē
nam principem in ſacrificando
Janum eſſe voluerunt
Ueſte nomē a grecis ſumptū. ea
em̄.q̄ ab illis Heſtia dr
Uis aūt eius ad aras ⁊ focos pti
net.itaqꝫ in ea dea q̄ ē reꝝ cuſtos
intimaꝝ oīs ⁊ p̄catio ⁊ ſacrifica-
tio extrema eſt. Jn Jano vo pria.
Jn oīb⁹ em̄ reb⁹ vim hn̄t maxi
mā.prima ⁊ extrema.

Penates siue a penu dicunt. Est enim omne quo vescunt homines penus siue ab eo q penitus insident. ex q etiam penetrales a poetis vocant.
Sol dictus est. vel quia solus ex omnibus sideribus est tantus. Uel quia quum est exortus obscuratis omnibus solus apparet
Luna a lucendo nominata est. eadem est enim lucina. Itaqz vt apud grecos Dianam eamqz Luciferam sic apud nostros Junonem Lucinam in pariendo inuocant
Diana dicta quia noctu quasi diem efficeret. adhibetur autem ad partus. q. q. maturescunt aut. vij. non nunqz. aut vt plerunqz nouem lune cursibus.
Menses Lune cursus. quia mensa spatia conficiunt noiant
Venerem nostri nominarunt. que dea ad res oes veniret
Venustas a Venere dicta est
Superstitiosi vocati sunt q totos dies pcabantur et immolabant vt sibi sui liberi superstites essent qd nomen patuit postea latius.
Religiosi dicti sunt ex relegendo tanqz relegerent. et diligenter retractarent omnia que ad cultum deorum pertinerent
Lex est recti preceptio. prauiqz depulsio.
Naturam alij esse censent vim quandam. siue rationem cientem motus in corporibus necessarios.
Alij autem vim participem rationis. atqz ordinis. tanqz via pgredientem. declarantem q quid cuiusqz rei causa efficiat quid sequatur. cuius solertiam nulla ars. nullis manus effitiat. Nemo opifex consequi possit imitando
Fatum. i. qd semper ex omni eternitate verum fuerit
Versutos eos appello. quorum celeriter mens versatur
Callidos autem quorum tanqz manus opere. sic animus vsu concalluit.
Mundum deorum domum existimare debemus.
Corpus omne aut aqua. aut aer aut ignis. aut terra est. aut id. qd est concretum ex his. aut ex aliqua parte eorum. Horum autem nihil est. qd non intereat.
Justitia est que suum cuiqz tribuit
Hercules plures tradunt. Antiquissimum ioue natum. sed item ioue antiquissimo. ex eo igitur et lysico est hercules quem concertauisse cum appolline de tripode accepimus Alter traditur nilo natus Egiptius quem aiunt phrygias litteras conscripsisse. Tertius est ex deis indigetis. cui inferias afferunt. Quartus iouis et asterie latone sororis q tyri maxie colitur. cuius carthaginem filiam ferunt. Quintus in india. q Belus dicitur. Sextus hic ex alcmena quem iuppiter genuit sed tertius Juppiter
Furie dee sunt speculatrices et vindices facinorum et sceleris
Nascio dea noiata est a nascentibus. quia partus matronarum tueatur cui in agro ardeati rem diuinam facere solebant
Leucothe Jno cadmi filia. a grecis. a nobis Matura dicitur
Absyrtus medee frater. q est apud pacuuium Egraleus. sed illud nomen veterum litteris est vsitatius.
Joues tres numerant. duos qui theologi nominantur Ex quibus.

primum et secunduz natos in ar-
cadia. alteruz patre ethere. exquo
etiam proserpinam natam ferũt.
et Liberum Alterum patre celo.
qui genuisse Mineruam dicitur
quam principem et inuentricem
belli ferunt.
Tertium cretensem Saturni fi-
liuz cuius in illa insula sepulchꝝ
ostenditur.
Soles quãmulti a theologis pfe-
runtur Unus eoꝝ ioue natꝰ ne-
pos etheris Alter hyperione Ter-
tius vulcano nili filio. cuiꝰ vrbez
egyptij volunt esse eaz. que helio-
polis appellatur Quartus is. q
heroicis temporibꝰ. Quintꝰ qui
colchis fertur Eetam ⁊ Circen
procreauisse.
Uulcani cõplures fuere. primus
celo natus. exquo et Minerua
appollinem eũ cuiꝰ in tutela athe-
nas antiqui historici eẽ voluerũt
Secundus vero nilo natus
Opas vt egiptij appellant. quez
custodem esse egipti volũt Terti-
us ex tertio ioue et iunone. q len-
ni fabrice tradit̃ prefuisse Quar-
tus Memalio natus qui tenuit
insulas propter sicilïaz. que Ul-
canie nominabant̃
Mercurius Unus Celo patre
Die matre natus Alter valentis
et phoronidis filius is qui subter-
ris habetur
Tertius Joue tertio natꝰ ⁊ maia
ex quo et penolapa pana natũ fe-
runt. Quartus nilo patre. quem
egiptij nefas hñt nominare
Quintꝰ quẽ colũt pheneate. q ar-
gentum inuenisse. et argum dici-
tur intoremisse. ob eamqꝫ causam
egypto prefuisse . atq egypcijs
leges et litteras tradidisse Hunc
egyptij Treira appellãt. eodẽ no-
mine anni primus mensis apud
eos vocatur
Esculapioꝝ primus appollinis.
quem arcades colũt. q specillum
inuenisse primusqꝫ vulnus dicit̃
obligauisse. Secundus secundi.
Mercurij frater. is fulmine per-
cussus dicitur humatꝰ esse cyno-
suris. Tertius arsippi ⁊ arsinoe.
qui primꝰ purgatõnem alui den-
tisqꝫ euulsionẽ vt ferunt inuenit.
cuiꝰ in arcadia nõ lõge a lusio flu-
mine sepulchꝝ et lucꝰ ostenditur
Apollinũ antiquissimꝰ is. quũ pau-
lo añ e Uulcano natum esse dixi
custodem Athenarum
Alter Corybantis filiꝰ natꝰ in cre-
ta cuiꝰ de illa insula cũ ioue ipso
certamẽ fuisse tradit̃. Tertiꝰ ioue
tertio natꝰ et latona quẽ ex hyper-
boreis delphos ferunt aduenisse.
Quartꝰ in arcadia quez arcades
Nomionẽ appellãt. qꝛ ab eo se le-
ges ferunt accepisse
Diane itẽ plures. Pria iouis ⁊ p-
serpine. q pinnatũ Cupidinẽ ge-
nuisse dr Scda notior. quaz ioue
tertio et latona natã accepimus.
Tertie pr Upis tradit̃ Eaz sepe
greci.
Upin paterno noie appellant.
Dionysios mltos habemꝰ Primũ
ioue ⁊ pserpia natũ Scdm Julo
q nysaz dr interemisse Tertiũ ca-
pro pre. eũqꝫ regem asie pfuisse di-
cũt. Quartuz ioue et luna cui sa-
cra orphica putantur pfici Quin-
tum nyso natum et Thyone. a q
trieterides constitute putantur.

Venus prima. Celo ⁊ die nata Altera spuma procreata ex qua ⁊ mercurio Cupidinez scḋm natum accepimꝰ. Tertia ioue nata ⁊ Diana que nupsit vulcano. sed ex ea ⁊ marte natus anteros dr.

Quarta syria Ciroqz ꝯcepta que astarte vocat. quam adonidi nupsisse ꝓditum est

Minerua prima. quã appollinis matrem supradiximus. Secũda orta Nylo. quam egyptij Salete colunt. ¶ Tertia illa. quam ioue generatam supradiximus. Quarta ioue nata et Coryphe oceani filia quadrigaꝝ inuentrix Quinta pallantis. que patrem suum dicitur interemisse virginitatem suam violare conantem. Cui pinnarum talaria affigunt

Cupido primus mercurio ⁊ diana prima natus dicitur. ¶ Scḋs mercurio et venere secunda.

Tertius q̇dem est Anteros marte et venere tertia.

Malitia ē versuta et fallax ratio nocendi.

Ex Tullio De Diuinatione.

Sagire enĩ sentire acute est ex q̊ sagaces dicti canes. Js igit q̇ añ sagit. q̃z oblata res. dr presagire. i. futura ante scire

Juno moneta appellata ē. quoniã quũ terremotus factus esset. vox ab ede iunōis ex arce exuterat vt sue pleno ꝓcuratio fieret.

Fatũ aũt id appello. qḋ greci hebarmenen. i. ordinē seriemqz causaꝝ. cũ causa causaz ex se gignat. Ea ē ex omĩ eternitate fluēs veritas sempiterna. qḋ cũ ita sit nihil ē factũ. qḋ ñ futuꝝ fuerit. eodēqz mō nihil ē futuꝝ cuiꝰ nō causas idipsum efficiētes natura ꝯtineat.

Diuinatio est eaꝝ reꝝ p̄dictio et p̄ñtio. que essent fortuite

Ventos placet Stoicis esse eos anhelitus terre. q̇ frigidi sũt quũ fluere ceperint

Fulgores ⁊ tonitrua existũt. quũ anhelitꝰ terre q̇ frigidi sunt. se in nubē induerint. eiusqz tenuissimã quanqz partez ceperint diuidere atqz dirumpere. idqz crebrius facere ⁊ vehementius

Fulmen est. quũ nubium ꝯflictio ardor expressus se emiserit

Tages q̇dam dicit in agro tarquiniensi quũ terra araret. ⁊ sulcꝰ altius esset impressus extitisse repēte. ⁊ cũ affatus esse qui arabat Js aũt Tages vt in libris ē hetruscorũ puerili specie dr visus sed senili fuisse prudentia. Eius aspectu quũ obstupuisset bubulcꝰ clamoremq̃z maiorē cũ admiratōe edidisset. ꝯcursum eē factũ. totãqz breui tpe in eũ locũ hetruriã ꝯuenisse. tũ illũ plura locutũ multis audiētibꝫ. q̇ oĩa ꝟba eiꝰ exceperint. litterisqz mãdauerint. Oēm aũt orōnem fuisse eam. que haruspicine disciplina ꝯtineretur. eaz postea creuisse rebꝫ nouis ꝯgnoscēdis: ⁊ ad eadē illa principia referēdis

Zodiacus grece. signifer orbis latine dicitur.

Orizōtes a grecis noiant. a nob finientes visũ rectissime noiari p̄nt

Illi orbes qui celi q̄si mediū diui-
dūt ⁊ aspectū nostꝝ diuiniūt.
Lēmata dialectici grece appellant
ea.q̄ latini duas sumptōes Diuina
tōem Chrysipp⁹ definiuit his ver
bis Uim cognoscētē et videntē ⁊
explicantē signa q̄ a dijs hoib⁹ sig-
nificent in somnis.

Ex Lactantio Firmiano.

Deus aūt q̄ est eterna mēs ex omi
vtiqꝫ parte pfecte ꝯsumateqꝫ virtu
est Pythagoras ita diffiniuit quid
eēt De⁹. Anim⁹ q̄ p vniuersas mū
di partes oēmqꝫ naturā cōmeans
atqꝫ difusus.exq̄ oia q̄ nascunt.aīa
lia vitā capiūt Cicero āt q̄d sit ds
in li.i.tuscu.diffinit dicēs. Nec vo
de⁹ ipe q̄ intelligit a nob alio mo-
do intelligi pt.nisi mēs soluta q̄daʒ
libera et segregata ab omi ꝯcretōe
mortali oia sentiēs ⁊ oia mouens.
Solidū id existimandū est cui ni-
hil possit decedere.
Perfectū id existimādū ē.cui nihil
possit accedere
Chaos ē rudis inordiataqꝫ mate-
rie cōfusa cōgeries. Nec audiendi
sunt poete Qui aiūt Chaos in pn
cipio fuisse.i.ꝯfusionē reꝝ atqꝫ ele-
mentoꝝ. Postea vero deū diremis-
se oēm illā ꝯgeriē.singulisqꝫ.rebus
ex ꝯfuso aceruo sepat inordinēqꝫ
descriptis instruxisse mūdū pīter ⁊
ornasse.oia em̄ De⁹ fecit ex nihilo.
Thales milesius.qui vn⁹ e septeʒ
sapientib⁹ fuit qui primus oim q̄-
sisse de causis naturalibus tradit.
Aquam esse dixit. a qua nata sint
oia Deum aūt esse mentem q̄ ex q̄a
cūcta formauerit. Ita materiā oim
reꝝ posuit in humore.principiuʒ ⁊
causam nascendi posuit in do. Sy
bille sunt oēs femine vates e versi
bus nuncupate. Uel ab vnius del
phidis nomine Uel a cōsilijs deo-
rum enunciandis.
enim deos:non ⁊ con
silium nō: sed
appellabāt eoli-
co genere sermonis. Itaqꝫ Sybil-
lam dictam esse quasi
Fortis vir ille solus debeat iudica
ri:q̄ temperans est. et moderatus
et iustus.
Citheron boetie mons thebis vi-
cinus vbi liber pater natus est vbi
etiam Orpheus primus sacra li-
beri celebrauit.q̄ mons quum fre-
quenter cithare cantu psonaret
Citheron appellat⁹ ē. Ea sacra etiā
nunc orphica nominantur.in qui-
bus ipse postea captus et dilacera
tus est.
Anthropos homo
a grecis appellat q̄ sursum spectet
Unde et Ouidius inq̄t. Os homi
ni sublime dedit.celūqꝫ videre iuf
sit.et erectos ad sydera tollere vul-
tus.
Diabolum greci ap-
pellant. nos criminatorem voca-
mus.q̄ crimia in que ipe illicit ad
deum deferat
Est autem maloruʒ spirituū prin-
ceps.
Materia est ex qua fit aliquid
Iumenta dicta sunt magnaruʒ vi

rium aīalia a iuuando. q̄ in excolenda terra iuuarent

Adamo nuncupatus est q̄ sit factus ex humo deus enim hoīem figurauit ex limo terre ad imaginis sue formam. qua nihil potest esse perfectius. Nemo aūt pōt iure dici homo. nisi q̄ sapiens est.

Parcas tres esse voluerunt. hinc illud est. Clotho colum baiulat. lachesis trahit Atropos occat.. Una eñ vitam hoībus orditur. Alter contexit Tertia rumpit ac finit. Incipimus eñ quum nasci mur. et sumus quum viuimus ꝛ desinimus quum interim⁹. Oīa nanq̄ tribus temporibus contineri necesse est preterito. presenti futuro. Preteriti est origo. presentis substantia Futuri dissolutio. que oīa in singul' hoībus apparēt

Paradisum id est hortum fecundissimum et amenissimuz in partibus orientis omni genere ligni arborumq̄ deus conseuit. vt ex eorum varijs fructibus aleretur homo ex limo generatus. expersq̄ oīm laborum d̄o patri summa deuotōne seruiret.

Demonas grāmatici dictos aiūt peritos ac rerum scios. hos autē putant deos esse Duo vero genera Demonum facta sunt Unum celeste. alterum terrenum. hi sunt immundi spiritus. malorum que geruntur autores quorum Diabolus est princeps. cui ab initio deus dederat terre potestatem. Ipsi autem spūs contaminati et perditi per omnem terram vagantur et solatium perditōis sue perdendis hoībus operātur. Ita q̄ oīa insidijs fraudibus erroribus complent et adherent eñ singul' hoībuset omnes hostiatim domos occupant. ac sibi Genioꝝ nomen assumunt. sic enim latino sermone Demonas interpretantur. hos in suis penetralibus consecrant et venerantur quasi terrestres deos. et quasi depl'sores malorum que ipi faciunt et irrogant Qui quoniam sunt spiritus tenues et incomprehensibiles insinuant se corporibus hominum. et occulte in visceribus operti valitudinem vitiant. morbos citant somnijs animos terrent. mentes furoribus quatiunt. vt hoīes his malis cogant ad eoꝝ auxilia decurrere.

Nocent illi q̇dem sed his a q̇bus timentur. quos manus dei potēs et excelsa non protegit. qui ꝓphani sunt a sacramento veritat; Iustos autez. id est cultores dei metuunt cuius nomine adiurati de corporibus excedunt. quoꝝ verb tanq̄ flagris verberati. non modo esse se confitentur. sed et; noīa sua edūt illa, que in templis adorantur.

Simulacra a simulatione. id est a fallatia dicta sunt

Philosophia est. vt nomē indicat studium sapīe.

Phūs. i. quesitor sapīe

Scīa certi ē. cui⁹ ē scire ꝓprium

Opinatio incerti. Id eñ opinat' q̇sq̄ quod nescit

Hūanitas plane vocatᷣ miserati
onis affect⁹. qꝛ hūanitatꝫ offitiū ē
necessitati hoīs ac pīculo subue-
nire.
~~Fortuna ē accidētiū rerꝫ subit⁹ at~~
qꝫ inopinatus euētus
Vulgus et imperiti fortunaꝫ pu-
tant eē. q̄ tribuit hoībus bona et
mala. Nam simulacrum eius cū
copia ꝛ gubernaculo fingunt. tan
q̄ꝫ hec ꝛ opes tribuat. ꝛ humana
rum rerum regimen obtineat cui
opinioī ꝛ Vergilius assensit. qui
fortunam omnipotētē vocat. ꝛ hi-
storicus qui ait. Sed profecto for
tuna in omni re dn̄atur
Deus. pater ido appellandus est.
quia nos creauit. nobis etiam mlᷓ
ta ꝛ magna largitᷣ. Dn̄s ido qꝛ re
git castigandiqꝫ ꝛ puniendi habet
maximā potestatem.
Immortalitas e regni celestꝫ he-
reditas. i. sūmū bonū
Sermo ē spūs cū voce aliq̄d sig-
nificante ꝓlat⁹
Logos ꝛ sermonē significat ꝛ rati
onem.
Jesus inter hoīes noīatur Nam
Christ⁹. nō ꝓpriū nomē ē nūcupa
tio potestatꝫ ꝛ regni
Unde ab vnctōe noīatus ē chri-
stus Jesus aūt latine dr̄ saluator
quia cūctis gentibus salutifer ve
nit.
Emanuel significat nobiscum de
us scꝫ quia illo per virginem na-
to. confiteri homīes oportebat de
um secum esse. id est in terra; ꝛ in
carne mortali. Jd autem nomen
propheta. Jsaias protulit dicens
ecce virgo concipiet in vtero. ꝛ pa
riet filiū. ꝛ vocabitur nomen eius
emanuel.
Titionem vulgo appellant extra
ctum foco torrem semiustum et
extinctum.
Testamentum Jccirco Moyses
ꝛ idē ipsi prophete vocant legem
que iudeis data erat. quia nisi te-
stator mortuus fuerit. nec confir-
mari testamētum potest. nec sciri
quid in eo scriptum sit. quia clau
sum obsignatū ē. Jtaqꝫ nisi Chri
stus mortem suscepisset. aperire
testamētum id est reuelari ꝛ intel
ligi mysterium dei non potuisset.
Uerum scriptura omnis in duo
testamenta diuisa ē. Jllud quod
aduētum domini passionēqꝫ ante
cessit. i. lex ꝛ prophete Uetus dici
tur Ea vero que post resurrectio
nem eius scripta sunt. Nouuꝫ te
stamētum nominatur. Judei ve-
teri vtuntur. Nos nouo. sed tamē
diuersa non sunt. quia nouum ve
teris adimpletio est. ꝛ in vtroqꝫ
idē testator ē Christus qui ꝓ no-
bis mortem suscepit. Nos here-
des eterni regni fecit. abdicato ꝛ
exheredato populo iudeoꝝ
Religio nomē accepit a religādo
qꝛ hoc vinclo pietatꝫ obstricti deo
ꝛ religati sum⁹. Nō āt vt Cicero
interp̄tat⁹ ē ab religēdo vt scribit
in li. de. n. d. Religio veri cult⁹ ē.
Sup̄stitiosi falsi Sup̄stitiosi em̄
vocantur aut hi. qui superstitem
memoriā defūctoꝝ colūt aut q̇ pa
rētib⁹ suis sup̄stitib⁹ colebāt ima-
gies eoꝝ domi tāq̄ꝫ deos p̄ates.
Nā q̇ nouos sibi rit⁹ assūebāt vt i
deoꝝ vicē mortuos honorarēt q̄s

ex hoībus in celuz receptos puta
bāt.hos Superstitiosos vocabāt
Eos vero q̄ publicos et ātiquos
deos colerent Religiosos nomia
bāt.Unde Uergilius Uana sup-
stitio veterūqz ignara deoꝝ
Superstitiosi q̄ multos ac falsos
deos colunt
Religiosi qui vni ꝛ vero deo sup
plicant
Sapia est intelligentia vel ad bo
num rectumqz faciendu3.Uel ab
stinentia delictorum factorumqz
improboꝝ.
Stultus est q̄.qd sit bonū ac iu-
stū non scit.et ideo semp peccat
Patientia est maloꝝ que aut fe
runtur aut accidunt cum equani
mitate perlatio. Est autē magna
et precipua virtus Pacientia.hec
enim perturbatum animū ac flu
ctuantem ad tranquillitatem suā
reuocat.hec mitigat hec hoīem si
bi reddit qua q̄dem stulti carent
Uirtus est irā cohibere Cupidi-
tatem compescere. libidinem re-
frenare id est em̄ vitiū fugere
Letitia est insolenter se offerens
gaudium
Cupiditas est pseuerans ac ppe
tua voluntas
Frugilitas est abstinentia q̄dē vo
luptatum.
Liberalis est.q̄ cibuz et pene me
ritis.et quum oportet.et quantum
satis est.largitur
Prodigus is est.q̄ et non meritis
et quum opus non est.et sine re-
spectu rei familiaris effundat.
Cogitatio nihil aliud est q̄z men
tis agitatio.
Bonus vir est q̄ psit qbꝫ possit:
noceat nemini
Furias tres eē poete dixere.que
mentes hoīm exagitent.propter
tres effectus.q̄ homines in oīa fa
cinora p̄cipue agant.Ira em̄ vlti
onem desiderat Cupiditas opes
Libido voluptates
Sanus iustus perfectus ille ho-
mo est.q̄ ad alienam felicitatē nō
attollat oculos.opes non admire
tur.alienam mulierem sancte vi-
deat.nihil omnino appetat.nō cō
cupiscat aliena.non inuideat vlli
non fastidiat quenq̄z.sit humilis
misericors.beneficus.mitis.huma
nus.pax in animo eius perpetua
versetur.
Sacrifitium est laus et hymnus
Sapia que soli hoī data est.nihil
aliud est q̄z dei notitia
Mens et aīa non idem est. Ali
ud est em̄ q̄ viuimus.aliud q̄ co
gitamus.nam dormientiū mens
non anima sopitur. et in furiosis
mens extinguitur anima manet.
et ideo non exanimes.sed demen
tes vocantur. Mens ergo id est
intelligentia vel augetur.vel mi-
nuitur p etate.
Anima in statu suo semp est
Corpus vas est anime. vel rece-
ptaculum.ita nec aīa pars ē cor-
poris.
Hidaspes q̄ fuit medoꝝ rex an
tiq̄ssimus.a quo amnis quoqz no
men accepit.q̄ nunc hidaspes di
citur sub interpretatōne vaticinā
tis pueri ad memoriā posteris tra

dicit sublatum iri ex vrbe imperi-um nomenq; romanũ. qd multo añ prefatus est. q; illa troiana gẽs conderetur.

Ira cõmotio mẽtis est ac pturba-tio siquidem cum in animũ cuiusq; incidit velut seua tempestas tan-s excitat fluctus. vt statum mẽ-s immutet. ardescant oculi. os tremat. lingua titubet. dentes cõ-crepent. alterius vultũ maculet. nunc suffusus rubor. nunc pallor albescẽs. Ira est. inquit Seneca. cupiditas vlciscende iniurie Alij: vt ait Possidoni9. Cupiditas pu-niendi eius a quo te iniq; putes lesum.

Quidam ita diffinierunt Ira est incitatio animi ad nocendum ei, qui aut nocuit, aut nocere voluit. Cicero aũt ait Ira est libido vlci-scendi Ira item est motus animi ad coercẽda peccata insurgẽtis

Mors est dissolutio nature

Caput dictum est. q hinc capiãt initiũ sensus ac nerui. in eo em̃ ẽ regimen totius animantis quod Varro ad Ciceronẽ scribit

Frontem nominatam Varro exi-stimauit ab oculorum cõcauis fo-raminibus.

Aures ab audio velut audes per immutatõem littere sunt noiate.

Oculos dictos esse Varroni pla-cet: quoniam eos deus ciliorum te-gminib9 occuluit vt munitiores essent ab iniuria.

Palpebre quibus mobilitas in-est a palpitatione dicte sunt. pilis in ordine stantib9 vallate septum oculis decentissimũ pbent.

Acies est membrana illa plucens

Pupillas nũcupamus scintillas luminum media parte cõclusas. in qbus puris ac subtilib9 cernen-di sensus ac rõ continet

Gingiue a gingnendis dentibus nominantur.

Mentum deductum est clemen-ter a genis. et ita inferius conclu-sum. vt acumen eius extremũ si-gnare videatur leniter impressa diuisio.

Pollex digitus a ceteris sepatus nomẽ accepit. q vi ⁊ potestate in-ter ceteres polleat

Nares dicte. q2 p eas vel odor vl spũs nare non desinit

Vir noiatus ẽ q maior in eo vis est. q; in femina

Virtus a viro nomen accepit.

Mulier. vt Varro interptatur a mollitie est dicta immutata ⁊ de-tracta littera velut molier

Mens vel anim9 nuncupat sen-sus ille viuus atq; celestis. q qui-dem tãte mobilitatis est. vt ne tũ quidem quum sopitus est conqui-escat. tãte celeritatis. vt vno tem-poris puncto celum omne collu-stret. si velit maria puolet. terras et vrbes peragret.

Harmoniam musici vocant In-tentionem. contentũq; neruorum in integros modos sine vlla offen-sione ɔsonantium.

Antonij Mancinelli Libellus de modo Orādi Scribendiq; cū Uocum ꝓprietatibus finit feliciter. Jmpressus Lyptzck per Baccalarium wolfgangum de Monaco. Anno gratie .M.CCCCC.

Retractatio quorundā locoꝝ huius libelli ad Joannem ykleuber artium magistrum.

¶ Publicum humane conditiōis malum et dulcissime Joānes facillime peccato obnoxiā fieri: ne oculatissimos quidē huic eximes sorti qua nemo nō premitur. argᵘ sit lynceus vl' cyclops phebeā lāpada fronti effundēs, hoc leuius ignosces si quid erroris incuria transscriptorꝫ vel correctorꝫ in h̄ opusculo precipiti aditu manibꝰ subacto admiserit. At que ego elimanda indignabūdus quidē deprehenderim. a principio repetitionis mee ad transscriptorꝫ extremā accipe hanc opam

¶ Jn frōte primi folij inueni. omnigeno scientiarū flore. tu profer. omnigena. vel si mauis. omnigenum lege.

Jn penultima eiusdē partꝫ linea habes. sui nectaris. si aptius videbitur lege suum nectar

Cetera que videbunt̄ elimatōne digna tu lime ꝑ tua industria subige. nō em̄ oīa añ operꝫ finē mihi licuit plustrare Uale.

Memoria est thezaurus omnium rerum

duo hec audiui quia potestas dei
et tibi domine misericordia quia tu reddes unicuique
iuxta opera sua. Psalmus David

Deus deus meus ad te de luce uigi
lo. Sitiuit in te anima
mea quam multipliciter tibi ca
ro mea. In terra deserta

tu meum exiet
rabolis.
sedebant in porta
bant qui bibebant uinum. Ego
tione mea ad te domine tempus be
placiti deus. In multitudine

...sas impperiu
...reuerentia
...tuos sunt oms
...ebriant me impperiu expecta
...cor meu et miseria. Et sus-
...u q simul contristaret q. n fuit

& macie depulse. Verutam peni
meu cogitauerunt repellere cu
curri insiti ore suo benedicebant
& corde suo maledicebant. Verum-
tam deo subiecta esto anima mea
quo ab ipso pacientia mea. Quia

. Cura facit canos quamuis homo ne
sciat annos

RAVENANTIS

ARTIFICIOSA

MEMORIA